

Nr 1 • 1994 • årgång 18 • 30kr

sydasien

Pakistan har bomben!

Uppror i Kashmir

Tema: Mänskliga Rättigheter

MediaD 0111-01

01

7 588011 103006

Tema: Mänskliga Rättigheter

I detta nummer tar SYDASIEN upp temat mänskliga rättigheter, som ställs på sin spets i det lilla Kashmirs öde. Läs Klaus Holstings skrämmande fotoreportage från det lilla bergslandet som en gång var ett turistparadis. SYDASIENS Stig Toft visar med sin genomgång att mänskliga rättigheter i ett sydasiatiskt sammanhang är betydligt mer komplicerat än man kan ana. Framförallt manar han till försiktighet när man tror att man med bistånd eller påtryckningar ska kunna förbättra de mänskliga rättigheterna på sub-kontinenten.

Detta och mycket mer i SYDASIEN!

INNEHÅLL

Krig i Kashmir	3
Mänskliga rättigheter	6
Stympad av folkdomstol .	9
Indiens kastlösa	10
Bhutan slänger ut nepaleser	12
Krigsänkor i Sri Lanka ..	14
Barn väver äkta mattor .	16
Tamiler utlämnas till döden	18
Samskara - roman om brahminer	20
Zac O'Yeah bondfångad!	24

Omslagsfoto: Klaus Holsting

Pakistan har bomben!

Två gånger, 1986 och 1990 har Indien och Pakistan varit på gränsen till ett kärnvapenkrig. I maj 1990 stod de pakistanska F1-planen beredda att bomba bland annat New Delhi. Presidenten *Ishaq Khan* och överbefälhavaren *Aslam Beg* var beredda att skapa nya Hiroshima och Nagasaki för att bevara sitt Pakistan. Stridsäppet då, precis som nu, och precis som det varit sedan det brittiska Indien delades 1947, var Kashmir.

I tysthet, och med USA:s outtalade medgivande har Pakistan blivit en kärnvapenmakt. Det hävdar de amerikanska journalisterna *William E. Burrows* och *Robert Windrem* i en kommande bok, som *India Today* publicerar utdrag ur i sitt senaste nummer.

Under Reagan, när Pakistan fick den oförtjänta äran att vara spjutspets i kampen mot kommunismen, rustades landet av USA med det senaste i vapentechnologi. Med kinesisk hjälp och utan att amerikanerna var ovetande skaffade sig landet också kärnvapen. Det är inte bara kapabelt, utan har också i handling visat sig vara berett att bomba ärkefienden Indien. Allt detta har genomförts av en militär maktelit, bakom ryggen på bl.a. den folkvalda premiärministern *Benazir Bhutto*.

Sedan Sovjetimperiet kollapsade och *det hotet mot Afghanistan* försvann, har USA skurit ner det militära biståndet till Pakistan. Men precis som med Irak och Saddam Hussein, har amerikanerna försett ett fattigt och föga demokratiskt land med en vapentechnologi som sätter skräck i omvärlden. Det fattas bara en pakistansk *Saddam!*

USA föredrar att ligga lågt om kärnvapnen och med tyst diplomati förmå pakistanierna att skrota sin kapacitet.

I detta läge kommer lilla Sverige aningslöst in i bilden. Mera aktsam om vapenindustri och export, än om samvetet, lovar försvarsminister *Anders Björk Kockums* att få exportera u-båtar till Pakistan. (Jmf. artikel på sidan 26 i detta nummer).

Smaklöst och aningslöst, *Anders Björk!*

Red

SYDASIEN
BOX1142
221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, 223 61 Lund.
Telefon: 046-13 35 68.

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin.

Teknisk redaktör: Lars Eklund.

Tryck: I-Tryck/Grafiska Huset, Luleå 1994.

Register: Progek, Göteborg.

ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 120 kr, övriga Norden 150 kr. Enbart prenumeration (institutioner och bibliotek) kostar 150 kr. Utanför Norden 90 kr portotillägg + ytterligare 55 kr om betalning sker med utländsk check. Vi är tacksamma

för stödprenumerationer/medlemskap á minst 200 kr.

Lösnummerpris: 30 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.

Redaktion för detta nummer: Peter B.

Andersen, Thomas Arvidsson, Göran Djurfeldt, Göran Frankel, Pernille Gooch, Eva Johansson, Hans-Christian Köie Poulsen, Staffan Lindberg, Stig Toft Madsen, Birgitte Refslund Sörensen,

Kommande nummer görs av Göteborgs-redaktionen och utkommer i maj. Artiklar och debattinlägg välkomnas.

Manusstopp: 15 april 1994.

Kontaktpersoner för lokala redaktionskommittéer:

Stockholm: Åsa Hole, Månskensvägen 22, 163 54 Spånga, 08-760 05 30

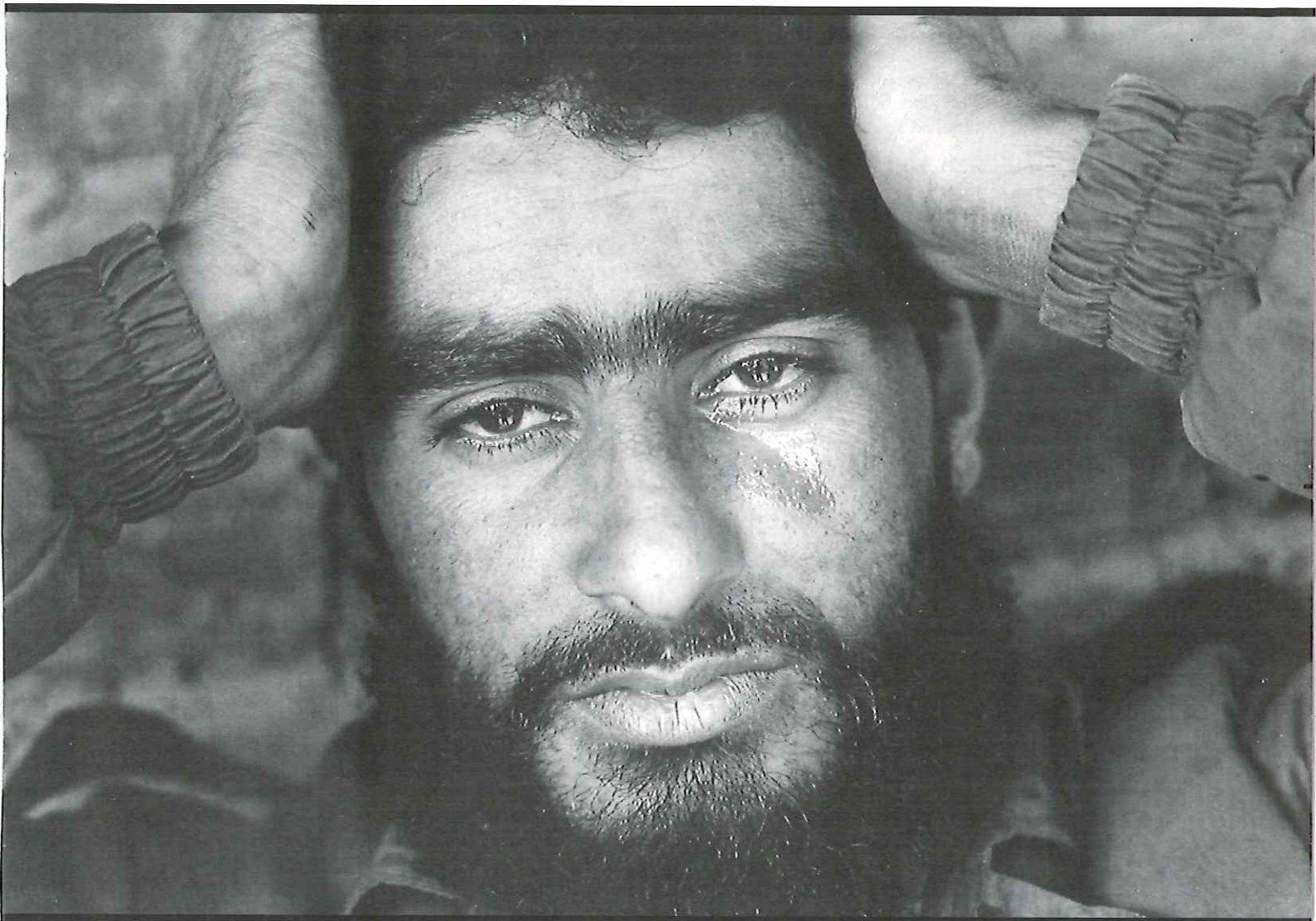
Göteborg: Thomas Bibin,
Västra Bodarnevägen 3102, 441 60 Alingsås,
0322-511 77.

Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 51 Åkarp, 040-46 08 95.

Köpenhamn: Stig Toft-Madsen, Strandgade 92, DK-1401 København K, (00945) 31 54 56 11.

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens såväl som i Sverige.

Srinagar, en morgon i april 1993

Krigets ansikte

Srinagar, en vanlig morgon i april förra året. Masroof Sultan, en 18-årig gymnasieelev var på väg till skolan som vanligt. Plötsligt stoppades bussen av de indiska säkerhetsstyrkorna som genomförde en razzia, en så kallad *crack-down*. Tillsammans med tre andra unga män fördes Masroof ut ur bussen och till den beryktade förhørscentralen *Papa 2*, en gammal fabrikslokal där många kashmirer fått sätta livet till under de senaste åren.

Väl inne i huset tog soldaterna av honom alla kläder, band fast honom och började sen slå honom med käppar för att få honom att bekänna att han tillhörde motståndsrörelsen. Masroof förnekade

Masroof Sultan torterades, fördes till avrättning och blev skjuten. Som genom ett under överlevde han och är nu politisk flykting i Danmark.

allt samröre och visade flera gånger sin legitimation som gymnasieelev, som visade att han just höll på med sin examen.

Förhören pågick hela dagen. Mot kvällen fäste soldaterna elektroder vid hans könsdelar och fötter och gav honom upprepade stötar. Masroof fick kraftigt näsblod och blev med-

vetslös.

När han vaknade upp befann han sig i en skog i närheten tillsammans med de andra männen från bussen. Soldaterna band för deras ögon och ställde upp dem mot några träd och sa att nu skulle Masroof och hans kamrater "släppas för alltid."

Masroof föll omkull i ett regn av skott från flera maskingevär. Bägge hans ben var genomborrade och uppslitna av flera skott. En

Mänskliga rättigheter

av soldaterna fick order om att döda honom med ett skott i hjärtat. Första skottet missade. Han siktade då mot huvudet och tryckte av, men skottet gick genom Masroofs nacke. Soldaterna lämnade honom i blodpöl i tron att han var död.

Som genom ett under överlevde Masroof och upptäcktes av en lokal polispatrull, som förde honom till sjukhuset. Man fann tio skottsår, ett brutet ben och flera brännsår från den elektriska tortyren. Hans tre olycksbröder låg döda på avrättningsplatsen.

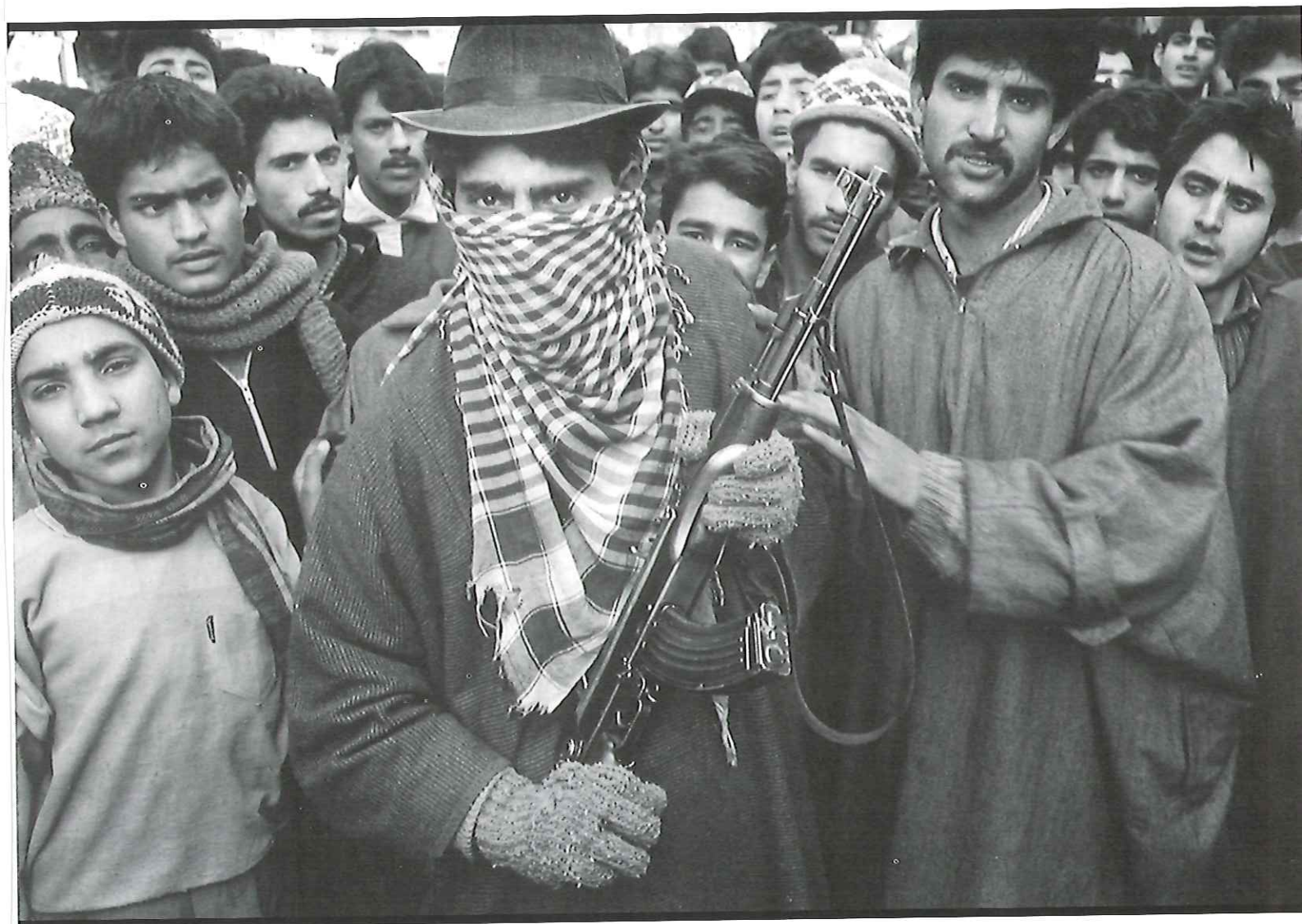
Kashmir var en gång berömt i hela världen för sin skönhet och turisterna kom i miljontal, bodde i husbåtarna och vandrade i de frodiga dalarna omgivna av snöklädda berg. Idag ligger husbåtarna tomma och skvalpar mot vattnet medan luften fylls av maskingevärsskott som ekar mellan bergväggarna.

I fyra år har kriget pågått i Kashmir. En tredjedel av Indiens armé, eller omkring 400 000 soldater, bekämpar uppskattningsvis 10-15 000 motståndsmän och kvinnor. De senare kämpar för ett fritt Kashmir, eller att delstaten ska förenas med Pakistan. Några seriösa förhandlingar äger inte rum. Tortyr, avrättningar och mordbränder hör nu till vardagen i ett krig

Hafizullah Begh var biträdande chef för den pro-pakistanska motståndsrörelsen Hizb-ul-Mujahediin. En kväll strax innan midnatt omringade de indiska säkerhetsstyrkorna hans hus i förorten Chanapora, tog honom till fånga och avrättade honom med sju skott i bröstet på baksidan av huset. Nästa morgon deltog 5000 människor i hans begravning, som ägde rum i närheten av hans hem.

som sedan 1989 krävt uppemot 20 000 dödsoffer.

En dansk läkardelegation från organisationen "Läkare för mänskliga rättigheter" reste till Kashmir för att undersöka Masroofs ett par veckor efter hans mirakulösa överlevande. De är säkra på att hans historia är sann, och de har publicerat en rapport som avslutas med att de konstaterar att det enda märkvärdiga med detta fall är att offret överlevde. Rapporten har publicerats i massmedia världen över.

Den danske läkaren Olav Vedel var med i delegationen. Han har arbetat med tortyroffer i många år: "I Kashmir fick vi se ett stort antal offer för grym tortyr. I de flesta länder brukar torturerna som regel använda metoder som inte lämnar för mycket spår efter sig, men i Kashmir är det ingen som bryr sig om det. Vi har sett folk med ryggarna fulla av strykjärnsformade brännsår, med armar och ben brutna. Andra har hängts upp i benen i flera dagar, så att det till slut gått kallbrand i fötterna. Med en annan och hittills okänd tortyrmotod, "mangeln", rullas en tung järnvals över offrets lår. Muskelvävnaderna krossas och då frigörs så mycket gift i blodet att offret får akut njursvikt. Den vanligaste metoden är dock elektrisk tortyr. Förhållanden i Kashmir är mycket oroande."

Olav Vedel framhåller att i Kashmir, till skillnad från andra länder, så är det vanliga soldater som torterar, och att tortyren

framförallt används för att sprida skräck och därmed knäcka det folkliga motståndet, snarare än att framtvunga beklännelser.

De indiska myndigheterna hävdar att Masroof blev skjuten i en intern uppgörelse mellan två rivaliserande motståndsgupper.

Masroof gick under jorden av fruktan för att bli uppspårad och dödad av sina bödlar. I början av september fick han politisk asyl i Danmark. Hans psykiska tillstånd är mycket dåligt.

Av alla de länder som ger bistånd till Indien är det bara Danmark som reagerat

mot vad som nu sker i Kashmir. Den danska regeringen tog upp saken med den indiska regeringen under 1993 och påtalade vad de ansåg vara bristande respekt för mänskliga rättigheter. Danskarna har dock inte hotat med att avbryta sitt bistånd.

Det danska biståndet till Indien uppgick 1993 till 230 miljoner kronor. Det är en liten del av det totala biståndet och obetydligt om man ser till Indiens hela utvecklingsbudget. Att hota med indraget bistånd skulle trots det ge en politisk signal till omvärlden, som säkert skulle sätta press på den indiska regeringen.

Text och bild: Klaus Holsting

Tidigare artiklar om konflikten i Kashmir finner man i Syd-Asien nr 2/90, 3/90, 4/91 och 1/92.

Varken lock eller pock

De mänskliga rättigheterna är en fråga som stått i centrum av den internationella scenen sedan det kalla krigets slut. Kritiken har vuxit och flera asiatiska länder, bland dem Indien, har därmed fallit i onåd hos biståndsorganisationerna. Är den rådande "människorättsbiståndspolitik" en bärkraftig utveckling? Knappt, svarar SYDASIENS Stig Toft Madsen.

De mänskliga rättigheterna (i det följande förkortat till MR) är ett expanderande uppsättning av globala rättigheter antagna av FN och ratificerade av de enskilda medlemsstaterna med syftet att skapa ett internationellt samhälle baserat på internationell lag och humanistiska ideal. MR har sina historiska rötter i Europa men nådde den koloniserade världen, inklusive USA, kort efter sin uppkomst.

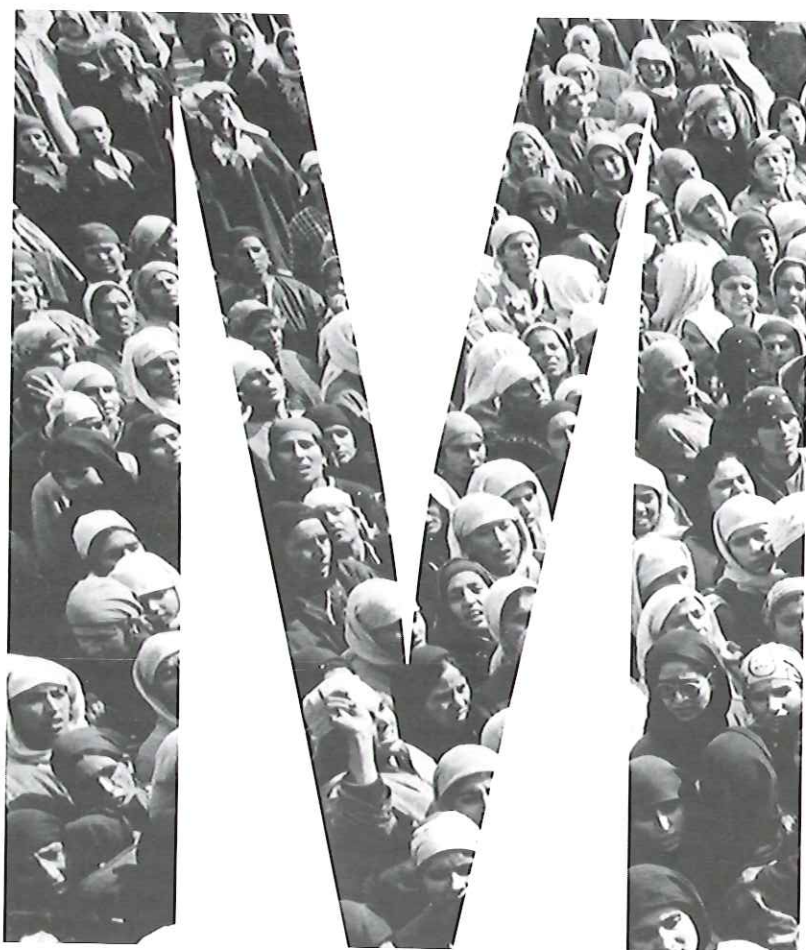
Sedan 1989-90 har västvärlden satt ett stort antal länder under press för att "upprätthålla MR". Medan Afrika tillsyns samarbetar och Latinamerika har gjort stora framsteg, står flera länder i Asien mot trycket. Det gäller länder som Kina, Indonesien, Malaysia, Singapore och Indien. Några av dessa länder är demokratier, andra diktaturer, några har ratificerat många FN-konventioner, andra få, några är i högre grad rättstater, andra i lägre grad, men alla anklagar västvärlden för otillbörlig och dilettantisk inblandning.

Det är länder med hög ekonomisk tillväxt: Kina noterade 13% senaste året, medan Indien väntas nå upp till sex procent 1994-95. Efter hand som de asiatiska länderna blir ekonomiskt starkare, blir den politiska press som väst lägger på dem svårare att underbygga med ekonomisk påtryckning. Resultatet måste bli att MR tvingas klara sig med mindre stöd eller påtryckning utifrån på samma sätt som tex buddhismen har varit tvungen att klara sig i det övriga Asien utan hjälp från Indien.

konventionerna om MR är mer detaljerade och lämnar mindre utrymme för diskretion än äldre tiders normer. Men det finns andra kulturella hinder som enligt asiatiska stater gör att MR har dålig jordmån. För det första är dogmen om alla människors principiella jämlikhet långt ifrån allmänt erkänd. Det indiska kastsystemet baseras på en dogm om ojämlikhet. Den indiska sta-

ten är emot kastsystemet, men det är inte alltid befolkningen. Om många människor menar att inte alla medborgare skall åtnjuta samma basala rättigheter och om rättsväsendet är mindre effektivt, är det svårt för staten att etablera en rättsstat baserad på MR.

För det andra utgör grupper och hierarkier ett problem. I Indien finns det enligt

Folkligt motstånd

Detta kunde låta sig göras. Universella normer är inte något nytt i Asien även om

räddar människorätten

K.S. Singhs nya studie *Peoples of India* 4.635 kaster och stammar i landet. Dessa kaster är självdefinierade grupper och inte enbart ett uttryck för att en majoritet skapar en mot-identitet. Grupperna tenderar till att rangordna sig lokalt, regionalt och nationellt för att ställa krav på privilegier och för att diskriminera andra grupper. Den indiska staten vänder sig uttryckligen

mot detta, men den har själv skapat ett system av kastrelaterade privilegier med syftet att hjälpa dåligt ställda kaster. Det har alltid varit ett problem för MR-ideologin att erkänna grupprättigheter, eftersom ett sådant erkännande tenderar att undergräva jämlikhetsidealet och den underliggande individualismen. I Sydasiens är det mycket svårt att komma runt grupp-

rättigheterna.

För det tredje finns det problem med vad indierna kallar *social evils*, dvs kränkningar av MR, som staten inte direkt är ansvarig för utan som är en del av grupperns kulturella praxis. På detta område har staterna ofta åberopat MR-ideal för att på det sättet legitimt kunna kränka den kulturella autonomi. Men gränserna har varit snävare för hur långt stater i Sydasiens vågat gå. Det finns en rad socialt accepterade kränkningar av MR som staterna förpliktigar sig att på längre sikt begränsa. Några av dessa — t ex barnarbete — tilltar bl a i vissa exportsektorer.

Motstånd från staterna

Utöver det folkliga motståndet mot MR-idealen, som staterna och upplysta medborgare står för och som de utnyttjar till att rättfärdiga bristen på sociala och ekonomiska reformer, har de styrande skikten i Sydasiens en uppfattning om att om inte staten slår till hårt mot långvarigare öppna uppror, särskilt religiösa och separatistiska uppror, kommer statsmakten att falla sönder. Mänskliga rättigheter, rättsstatsprinciper och demokrati är förvisso uppfunna för att säkra att politiska och juridiska processer, inklusive maktskiften, kan förlöpa på ett relativt fredligt och rättvist sätt. Regeringarna i Sydasiens är ofta eniga om principen och som regel villiga att sträcka sig långt för att ingå i förhandlingar med även mycket våldsbenägna grupper. Men på samma gång tenderar de att i krissituationer överreagera med våldsamma represalier som delvis drabbar oskyldiga.

Kampanjerna för mänskliga rättigheter från Väst och från nationella organisationer går i hög grad ut på att övertyga staterna i Asien om att det under alla omständigheter är politiskt klokt och etiskt riktigt att låta lagligt valda regeringar regera, att låta folk ge uttryck för sina åsikter snarare än att gripa till censur, att använda den allmänna lagstiftningen i stället för undantagslagar och att straffa armén, polisen och andra statsinstanser om de överträder lagen oavsett vilka provokationer de utsätts för och att det bara förvärrar en kris om staten nekar att stå till ansvar för sina gärningar. Däremot tycks staterna mena att repression och statsterror, inklusive olovlig underrättelseverksamhet, tortyr och

långvarig häktning är nödvändiga och effektiva medel att föra upproriska grupper till förhandlingsbordet och till valurnorna.

Kritiken ojämt fördelad

De två mest stabila rättsstaterna i Syd-asien, Sri Lanka och Indien, har de senaste åren varit måltavlor för den kraftigaste internationella kritiken. Pakistan, Nepal och Bangladesh har sedan MR-vågen började rört sig i demokratisk riktning och därmed undgått liknande kritik. I fallet Pakistan har den internationella kritiken icke fokuserat sig direkt på MR (även om situationen på detta område generellt sett är dålig i Pakistan) utan i stället på Pakistans roll i internationell terror och dess atomvapenprogram.

Indien och Sri Lanka har framför allt kritiserats för att brukat mycket brutala medel i kampen mot interna uppror. Många människor i Sri Lanka och Indien menar att deras regeringar genom att sätta hårt mot JVP, LTTE, Khalistani-sikher, JKFL och liknande grupperingar har medverkat till att dessa grupper och partier har radikaliserats. Andra i dessa båda länder, inklusive makt-havarna, menar att det inte funnits annat att göra och att resultatet av att inte sätta terror mot terror skulle bli ännu mera terror och anarki. Även om detta resonemang skulle stämma, kan inte MR-aspekter tillåta den sortens kalkyl. MR kan inte åsidosättas.

För en modern MR-syn gäller snarare motsatsen: om ett land enligt FN eller en biståndsgivare kränker MR systematiskt, förbehåller sig biståndsgivaren rätten att straffa sådana länder politiskt eller ekonomiskt, oavsett om landet använder biståndsmedlen försvarligt och oavsett om det i övrigt är demokratiskt. Logiken tycks vara att intet gör MR ogiltigt men kränkningar av MR ändrar andra relationer. Gentemot länder som är avhängiga av bistånd är påtryckningsmedel ytterst verkningfulla. Det är förmodligen därför som ett litet svagt land som Sri Lanka har varit mer villigt att underkasta sig inspektioner och inlåta sig i samarbete om MR än ett stort och tämligen oavhängigt land som Indien.

Den västerländska MR-politiken har lett till goda resultat men också visat sina svagheter. Ett av problemen med att knyta sanktioner till kränkningar av MR är att det inte finns någon allmänt accepterad procedur för att avgöra vilka länder som grovt och systematiskt åsidosätter dessa rättig-

heter. FN har en procedur, men den har inte följts av Norge, Danmark och Sverige, när de valt att skära ner på biståndet till Indien. Det är en nationell beslutsordning baserad på rapporter från Amnesty International, Asia Watch, nationella medborgarrättsorganisationer, USAs senat, FN, EU och ambassader samt på rapporter från konsulenter, journalister och parlamentsledamöter på kortvariga besök jämte lobbyverksamhet från näringslivsintressen som önskar att omdirigera biståndet.

Ett annat problem med de västerländska givarnas MR-politik är att den medvetet utnyttjas av grupper eller länder som inte själv respekterar eller erkänner MR. LTTE har i en rad av år fört en kampanj mot Sri Lankas regeringar, som med rätta anklagas för kränkningar av MR. LTTE är en av världens mest brutala organisationer. Från strikt MR-synvinkel är detta emellertid utan betydelse så länge de beskyllningar som riktas mot Sri Lankas regering är korrekta. De flesta MR-organisationer har de senaste åren modifierat sin politik,

så att de nu jämsides med kritiken mot stater också påpekar övergrepp begångna av icke-statliga organisationer. Tyngdpunkten ligger dock fortfarande på staternas övergrepp mot egna medborgare.

Tolkningen av rätten till självbestämmande är ett tredje problem, och det är inte nytt. Rätten till *selfdetermination* är enligt FN en av MR, men den är mycket dåligt definierad juridiskt och står i ett oklart förhållande till principen om stats-suveränitet. Det är kanske den rättighet, för vars skull människor är mest villiga att dö och döda. Och den rättighet som stater mest konsekvent förnekar, eftersom den direkt hotar deras integritet.

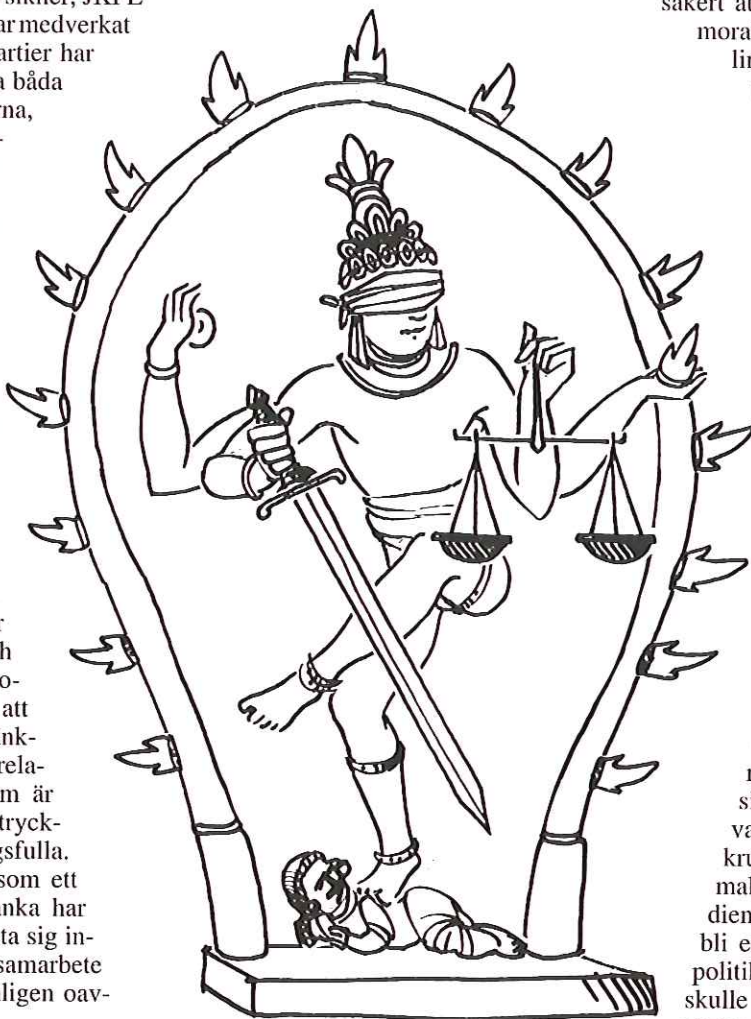
Ett fjärde problem är att MR-vågen leder till att länder och organisationer konkurrerar om vem som går längst i försvaret av MR å andras vägnar. Detta kan resultera i populistisk osaklighet som när danskarna påstår att Danmark är det enda biståndsgivande landet som verkligen har kritiserat förhållandena i Kashmir.

När det kommer till kritan är det inte säkert att Danmark är villigt att låta de moraliska yttringarna följas av handling, om det gäller att rädda exporten av feta-ost till Iran eller skicka soldater till Bosnien. Överbudspolitik undergräver i det långa loppet MR-organisationernas trovärdighet.

Till sist kan man hävda att den nuvarande MR-politiken i förbindelse med tilltagande globalisering, biståndsberoende och ekonomiska kriser bidrar till att undergräva staterna till fördel för etniska grupper och övernationella organisationer. Detta är kanske i längden en god utveckling, men den medverkar till att människor som känner sig trängda mot väggen reagerar nationalistiskt och mer eller mindre fascistiskt.

Den växande inblandningen på biståndsområdet kan förvärra denna tendens. Kanske är det en risk värd att löpa. Å den andra sidan vore det kanske mer relevant att vänta med att fyra av allt krut tills BJP eventuellt kommer till makten och börjar att "rensa" Indien. Som det nu är håller MR på att bli en omaka blandning av juridik, politik och näringslivsintressen. Det skulle vara bättre att koncentrera angreppen på de överträdelse man kan bli enig om utifrån någorlunda sakliga kriterier och i övrigt satsa på mer konstruktivt samarbete inom områden, där man har något att bidra med.

Stig Toft Madsen
Översättning: Göran Frankel

Den dansande Shiva utklädd till fru Justitia symboliserar SYDASIENS tema om mänskliga rättigheter. Teckning: Lotta Persson

Stympad av folkdomstolen

I Bihar, den kanske mest efterblivna delstaten i Indien, har de maoistiska naxaliterna skapat folkdomstolar som skipar en snabb men brutal rättvisa. I dess namn begås bestialiska grymheter till synes sanktionerade av de fattiga och förtryckta. Domstolarna måste dock ses mot bakgrund av det kast- och klassförtryck som fortfarande råder, och delstatens minst sagt undermåliga administration.

Det är söndag i en by i Gaya distriktet i Bihar. Byborna har kallats till möte för att delta i en av den Maoistiska Kommunist-centralens (MCC) folkdomstolar, som på hindi kallas för *jan adalat*. Två personer anklagas för att ha stulit en oxe.

Det är alldeles tyst när MCCs ledare träder fram. Det är en olycksbådande figur med huvudet övertäckt. De två anklagade förs in med händerna bakbundna. Ledaren håller ett tal till de församlade:

"I dagens samhälle arbetar de fattiga utan att få något att äta...samtidigt som andra stjäla deras getter och mat. Det finns ingen rättvisa i dagens samhälle...Så när vi skippar rättvisa så gör vi inget olagligt."

Sedan ber han byborna välja ut fem jurymedlemmar. Dessa ska höra anklagelserna och avkunna sin dom. Det blir ovanligt milda straff: fem påkslag och fem örfilar från barn. Straffen bekräftas genom muntlig omröstning bland de församlade. Bestrafningen verkställs omedelbart.

Öga för öga....

Naxaliterna har upprättat *jan adalats* över stora delar av centrala Bihar. De straff som utdelas är vanligen betydligt hårdare och grymmare än fallet med de två boskapstjuvarna ovan. Bevisen är summariska och straffsatserna beroende av de närvarandes känslor.

Från byn Simra under Konch polisstation berättas om en rättegång den 19 juni 1993. Yadunanda Sau, 50, och hans 30-åriga svärson Kishori Sau anklagades för att ha mördat Kishori Saus andra hustru under hennes graviditet. Efter en summarisk rättegång, som de anklagade vägrade att delta i, avkunnades domen och en grupp skickades ut för att verkställa den. Yadunanda Sau och Kishori Sau fick sina

näsor och öron avskurna.

Liknande fall har rapporterats från hela centrala Bihar. Aspatali Bind, en 60 år gammal medlem av partiet "Forward Bloc", fick sitt vänstra ben avhugget efter anklagelser att han hade slagit en av MCCs partiarbetare. Också han vägrade att komma till folkdomstolens rättegång och straffet utdelades av ett straffkommando. Tre jordlösa harijans drabbades av samma öde när de hade brutit mot MCCs förbud mot tappning av palmvin.

Till sina straffkommandon väljer MCC ut folk med speciella kunskaper, läderarbetare som är experter på att karva skinn, barberare som vet hur man använder en kniv, och inte minst slaktare som mer eller mindre tvingas att använda sin fackkunskap på människor.

Rättvisa för folket?

Sanningen är att fler och fler bybor tar kontakt med MCCs folkdomstolar för att få den rättvisa, som de upplever att de inte kan få hos polis och domstolar. I vissa områden är också MCC så starka att polisen måste rätta sig efter deras påbud.

Hemligheten med framgångarna för *jan adalats* är att de faktiskt skipar rättvisa i folks ögon, inte minst när det gäller förtryck och "brott" som polis och domstolar helt enkelt ignorerar. Det kan gälla de högkastiga människens trakasserier av lågkastiga eller harijan kvinnor. I ett fall, som rapporterats, berättas om hur en kastpojke hade haft en kärlekshistoria med en harijan flicka och rymt hemifrån med henne. När de kom tillbaka övergav han henne efter påtryckningar från sin familj. MCCs *jan adalat* dömde honom då till att genast gifta sig med flickan, vilket också skedde.

Dessa solskenshistorier kan dock inte

Yadunanda Sau från byn Simra fick öron och näsa avskurna efter en godtycklig dom

dölja de grymheter som genom folkdomstolarna begås i folkets namn. Det handlar inte bara om stymplingar utan också om regelrätta avrättningar. En ung domare berättar:

"Ibland, beroende på brottets karaktär och den anklagades attityd, dömer vi till *ch eh inch chota kar do*, förkortning med 6 tum."

Allt sker i folkets namn, och företrädare för MCC hävdar att brottsligheten har minskat efter upprättandet av folkdomstolarna, ett faktum som dock förnekas av polisen i området.

Regeringen är tyst om saken

Det är kanske inte så underligt om delstatsregeringen, under ledning av Laloo Prasad Yadav som säger sig kämpa för de lägre kasternas frigörelse, försöker tysta ner vad som faktiskt sker ute i byarna i centrala Bihar. Offer för folkdomstolarnas framfart göms undan på sjukhusen när nyfikna journalister börjar ställa frågor. Men på sistone har det även väckts frågor i delstatens lagstiftande församling och regeringen tvingats erkänna vad som faktiskt är på gång.

Bihars administration, polis och andra myndigheter, är svag i förhållande till det kast- och klassförtryck som råder i delstaten. De närmast feodala förhållandena på landsbygden, där godsägare och de högre kasterna förtrycker lågkastiga och oberörbara lantarbetare, är den jordmån i vilken grupper som de maoistiska kommunisterna kan nå så stora framgångar. Men folkdomstolarna och de grymheter som de ger upphov till är ett sjukligt sätt att utnyttja den desperation som många känner inför det dagliga förtrycket och förnedringen. Med medeltida bestialitet skapar man inte rättvisa för folket.

Staffan Lindberg

Källa: Farzand Ahmed, *India Today* 31 Aug. 1993

Indiens "kastlösa": En ny värdighet

Det indiska kastväsendet förändras. Trots övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna har de "kastlösa" gynnats av den politik som förts sedan självständigheten 1947. Det är den viktiga slutsatsen som Aase Mygind Madsen drar i nedanstående artikel.

Amnesty International har de senaste åren kritiserat Indien för överträdelser av de mänskliga rättigheterna. I rapporterna har framför allt de av inbördeskrig härjade områdena i Jammu, Kashmir och Punjab förts fram. Härifrån har Amnesty rapporterat om försvinnanden och tortyr av hundratals aktivister. Andra delstater har kritiserats för att de håller politiska fångar inspärrade utan rättegångar; för tortyr, våldtäkt och dålig behandling av internerna. De senaste årens rapporter nämner också att många av offren i fångelserna är kastlösa eller stamfolk. Det är det enda stället där indiska statens förhållande till de kastlösa nämns.

Alla Amnestys exempel handlar om enskilda tillfällen, där personer eller grupper blivit utsatta för våld från polis, militär eller självutnämnda politiska eller religiösa grupper. Mot den här bakgrunden framstår den indiska staten som nästan utelutande repressiv. Och det är också denna image som är orsaken till att Danmark bestämt att trappa ner biståndet till Indien. I förhållande till de kastlösa har den indiska staten också ett annat ansikte, vilket jag vill belysa med denna artikel.

De kastlösa i Indien har i århundraden blivit betraktade som lägre stående varelser. De har varit hänvisade till att bostätta sig i utkanten av byarna, har inte fått utbildning eller haft rättighet att ha ett prestigefyllt yrke. De har inte haft tillträde till högre kasters hus, tempel, matställen, brunnar eller liknande. Vid den minsta beröring med en kastlös måste en person av hög kast genomgå en minutlös reningsprocess. Denna behandling legitimerades tidigare av ett stort antal religiösa, sociala, ekonomiska och politiska institutioner. För att de kastlösa ska få fullständiga mänskliga rättigheter krävs därför förändringar särskilt i förhållande till andra samhällsgrupper. Det är här staten bör berömmas.

Manus lag

För de flesta västerlänningar är behandlingen av de kastlösa en klar kränkning av grundläggande mänskliga rättigheter. Vältbildade och i övrigt västorienterade indier av högre kast är dock av en helt annan uppfattning. De är uppvuxna med berättel-

ser från Mahabharata och de andra stora hinduiska eposen där diskriminering av de kastlösa legitimeras.

Värst av alla exempel från de hinduiska texterna är Manus lag nedtecknad för 2000 år sedan. I den ges exakta föreskrifter för hur varje *varna* (grupp av kaster) ska uppföra sig och för de straff som bör tillmätas de som överträder reglerna. Fram till i dag har Manus lag varit det traditionella hindusamhällets grundläggande rättsprincip.

De olika *varnas* lyder under olika handlings- och straffprincip som ger olika straff för samma förbrytelse. Tydligast ser man skillnaden på hur brahminer (de högsta) och shudras (de lägsta) bör uppföra sig. Generellt sett är shudras enda uppgift att tjäna brahminerna.

Öron fyllas med bly...

Om en shudra gör samma arbete som en brahmin, så skall hans egendom tas ifrån honom, och han skall utvisas ur sitt land, heter det i Manus lag. Om en shudra lyssnar till uppläsningen av religiösa texter skall hans öra fyllas med bly. Om han själv reciterar vediska texter skall hans tunga skäras av. Störst av alla förbrytelser är sexuellt umgänge mellan en brahminsk kvinna och en lågkastig man. I Manus lag står det att en man som grips i en sådan akt skall stenas ihjäl, och att avkomman ska bli en "chandala": den lägsta bland människor. En "chandala" skall leva utanför byarna, hans egendom vara åsnor och hundar. Han skall klä sig i skinn från döda djur; äta på trasiga tallrikar; bara bära svarta smycken och viljelösta vandra från stad till stad. För många indier är "chandala" beskrivningen av en kastlös, och deras försvar för att behandla dem så illa.

Det är betecknande att Manus lag på många sätt vidarebefodrar inställningen att det är ett större avstånd mellan hög och låg *varna* än mellan *varna* och djur. Som exempel kan nämnas att det är samma straff för en brahmin om han dödar en katt, hund, groda, uggle eller en shudra. Att döda en ko är dock en långt mer komplicerad historia. Maten blir förorenad vid lukten av en gris, blicken från en hund och beröringen av en shudra. Om en shudra dödar en annan person kommer han att återupp-

stå som ett lågstående djur eller en "chandala". Det är allt detta som den indiska staten satt sig upp mot. Diskriminering av kastlösa kan i dag inte bara reduceras till ett spörsmål om enskilda fall av polisvåld i fångelserna - och situationen har inte förvärrats.

Indierna har vant sig vid att de kastlösa uppför sig enligt texternas föreskrifter, och att de stillatigande accepterar dem. En kastlös person har till helt nyligen varit själva innebilden för en ödmjuk och underdånig person. Eftersom de sällan protesterade, förekom det sällan våld. Kränkningarna av de mänskliga rättigheterna var därför mer eller mindre osynliga.

Statens insats

Det var engelsmännens förtjänst att det under kolonialtiden började resas frågetecken kring behandlingen av de kastlösa. 1931 tog den brittiska administrationen initiativ till att registrera alla oberörbara kaster för att ge dem en rad fördelar. Efter självständigheten blev detta Indiens officiella politik. Inte minst tack vare Indiens förste kastlösa justitieminister Dr Babasaheb Ambedkar, som själv hade upplevt diskrimineringen under hela sin uppväxt, säkrades grundläggande rättigheter för de oberörbara i konstitutionen. Dessutom infördes en rad förordningar, vars uppgift var att ändra de sociala relationerna och därmed maktförhållandet i det indiska samhället. En av de första saker Ambedkar gjorde som justitieminister, var att bränna ett exemplar av Manus lag. En provokation mot de hinduska fundamentalisterna. Vid val på alla nivåer infördes separata valkretsar för de kastlösa, så att deras representation skulle vara säkrad på förhand. Kvotering till högre utbildning och av offentliga tjänster infördes, också till de senare nationaliserade bankerna och andra statliga verksamheter. Så småningom följdes detta upp på både statlig och delstatlig nivå med olika hjälpprogram för de kastlösa. I exempelvis Karnataka fick de kastlösa gratis tomter, mycket billiga lån till husbyggnation, gratis skolböcker upp till fjärde klass, gratis bostäder på regeringsägda college osv, osv.

Kastkvoteringen har blivit mycket

kritiserad både i indisk och internationell press. Det är dock viktigt att klargöra att motståndet har olika inriktning. De som menar att kvoteringen i princip är riktig, har menat att programmen ofta inte når de allra fattigaste. Mellanhänder tar bra betalt för att välja ut de som ska få de fördelaktiga lånen. Kastlösa som väljs in i politiska partier är i regel helt i händerna på partikamrater av högre kast.

De som vill avskaffa systemet har speciellt kritiserat kvoteringarna till högre utbildning. De menar att kvaliteten på utbildningen sänks och att använda kast som kriterium för tilldelning av utbildningsplatser snarare bevarar än avskaffar kastsystemet. Bakom denna åsikt står bla de väl ansedda sociologerna M N Srinivas och Andre Beteille.

Under 1990-1991 studerade jag sex byar i Karnataka och jag vågar påstå att det är först och främst kvoteringspolitik, välfärdsprogram och utbredningen av utbildnings- och hälsosystemet, som medfört förbättringar för de kastlösa.

Kastsystemet håller så sakteliga på att luckras upp. Det finns gemensamma brunnar och kastlösa har tillträde till högre kasters hem och kan även gå på samma restauranger som de. Det är däremot fortfarande otänkbart för en oberörbar att beträda de högre kasternas tempel.

Kring de större städerna håller en ny generation kastlösa att växa upp. De är inte beroende av de lokala jordägarna för arbete, och uppträder alltmer självständigt. De går till och med i jeans och bär armbandsur, vilket provocerar de högre kasterna. De senaste årtiondena har något av denna nya själv säkerhet kanaliserats i den sk Dalit rörelsen. Ett exempel är de hundratusentals som demonstrerade för att fira 100-års dagen av Ambedkars födelse i april 1991. (Se Eva Maria Hardtmanns artiklar i SYDASIEN nr 4/92).

När Dalit rörelsen försöker att övertyga de kastlösa om deras rättigheter, sker det i direkt strid mot hinduismens lära.

Högekasternas reaktion

Allt detta har naturligtvis skapat irritation och vrede hos medlemmarna av de högre kasterna, inte minst bland de unga. Det har helt klart skett en ökning av antalet våldsamma sammandrabbningar mellan kastlösa och högekastiga under de senaste

I Sydindien tillhör många av de 'kastlösa' kasten paraiyar, som har fått sitt namn av att de brukar spela trummor vid byns religiösa ceremonier. Parai betyder just trumma. Bild: Göran Djurfeldt

åren. Men sett ur en människorättslig synvinkel har detta inte enbart varit av ondo. Vid några tillfällen har polisen och andra myndigheter vänt dövörat till de högekastigas angrepp. I andra har polisen faktiskt skyddat de kastlösa, vilket inte minst beror på att det numera finns kastlösa även inom polisväsendet.

En av senare års internationellt mest uppmärksammade händelser är Janatageringens beslut 1990 att ge de kastlösa ytterligare särbehandling (se min intervju med Ram Vilas Paswan i Sydasiens 2/91). Flera hundra studenter av högre kast brände ihjäl sig i protest mot beslutet. I vilket annat land i världen har studenter under de senare åren vänt sig mot förbättringar för de underprivilegerade?

Fortsatt samarbete

De kastlösa utgör ca 15% av Indiens ca 850 miljoner invånare. Genom att känna till deras historia ser man det samhälleliga sammanhang som kränkningarna av deras

rättigheter ingår i. Man ska naturligtvis ta avstånd från de kränkningar av mänskliga rättigheter som försigår i indiska fångelser. Amnestys rapporter ger dock inte en heltäckande bild av den indiska statens insatser. I förhållande till de kastlösa har mycket gjorts för att förbättra villkoren för en stor och förtryckt befolkningsgrupp. Staten, och de krafter som stått bakom denna politik, har i det avseendet gått mycket längre än de krafter som dominerar det traditionella Indien. I dessa tider när marknadskrafterna överallt anses vara en bättre "utvecklare" än staten, är det särskilt viktigt att påpeka detta. Just därför att Indien inte är någon bananrepublik, och framförallt därför att kongresspartiet under Nehru familjen hade viljan, har staten kunna göra något för de svaga befolkningsgrupperna.

Nu finns det stor risk för att denna politik lider skeppsbrott genom BJPs och hindufundamentalisternas frammarsch. I denna situation skulle man kunna tycka att de sekulära, humana och socialt inriktade krafterna skulle få all möjlig uppbackning från väst. Detta är den kanske sämsta tänkbara tidpunkten att dra sig ur samarbetet. I vart fall bör det inte göras endast mot bakgrund av Amnesty Internationals rapporter, utan med en samlad bild av situationen.

Aase Mygind Madsen
Översättning Eva Johansson

Fotnot

I artikeln ovan har författaren valt att använda ordet 'kastlösa' som benämning på de före detta oberörbara kasterna. 'Kastlös' är som vi många gånger tidigare påpekat i SYDASIEN en oegentlig översättning av engelskans 'outcaste', som betyder just oberörbar. Eftersom oberörbarhet är nedsättande och förbjudet enligt den indiska konstitutionen är det naturligtvis ingen bra term för de traditionellt sett lägsta grupperna i det indiska samhället. Gandhis term harijans har länge använts, med de för de oberörbara företrar numera att kalla sig dalits. /Red.

Bhutan utvisar "utlänningar":

Kulturen kräver sina syndabockar

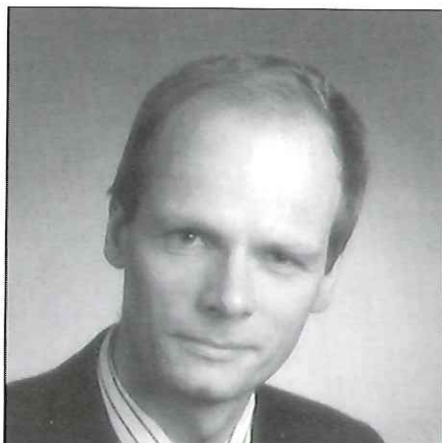
Bhutan anklagar Nepal för olaga intrång och slänger ut nepaleser ur landet. Nepal svarar med att anklaga Bhutan för etnisk rensning genom att slänga ut människor som bott länge i landet. Denna tragiska konflikt mellan de två kungarikena har blivit uppmärksammat i Norden, bl.a. tack vare den danske advokaten *Stig Glent Madsen*. Här intervjuas han av *Hans-Christian Kjøe Poulsen* om den inflammerade konflikten.

Hans-Christian Kjøe Poulsen: Sommaren 1992 blev plötsligt ett nytt tragiskt flyktingproblem uppmärksammat i dansk press. I temporära flyktingläger i Nepal samlades tiotusentals flyktingar från Bhutan. Du var den som i första hand riktade offentlighetens och utrikesdepartementets uppmärksamhet på problemet. Kan du beskriva hur du blev engagerad i saken?

Stig Glent Madsen: Jag arbetar ideellt för *Folkekirkens Nødhjælp*. Jag var i Nepal i april 92 för att se på en del projekt som drivs eller finansieras av kyrkan - och ett av dem riktar sig till flyktingar från Bhutan.

En av mina vänner var utsänd av FN:s flyktingkommisariat, UNHCR, till Nepal, och jag träffade honom i samma veva. Hans uppgift var huvudsakligen att ta sig an tibetanska flyktingar i Nepal. Men på våren 92 ändrades plötsligt hans arbetsuppgifter till att speciellt arbeta med flyktingar från Bhutan. När jag besökte honom var han helt förtvivlad över att stå med ansvaret för 40.000 flyktingar som levde under eländiga förhållanden. Hans uppgift var att genomföra intervjuer för att avgöra om flyktingarna var berättigade till konventionsstatus eller inte - dvs. om de var flyktingar i FN:s mening. På grundval av mellan 1.000 och 2.000 intervjuer gjordes en helhetsbedömning av flyktinggruppen.

Det som var mest slående var att mass-

Stig Glent Madsen

media inte alls uppmärksammade saken. UNHCR som hade ansvar för flyktingarna hade försökt rikta uppmärksamhet på problemet. De hade hållit ett möte med Bhutans representant i Genève, utan att det gett något resultat. Man hade också vänt sig till den danska ambassaden i Nepal, eftersom Danida (dvs. den danska motsvarigheten till SIDA, ö.a) är engagerat i Bhutan - återigen utan få något gensvar.

Min vän och jag var överens om att problemet borde uppmärksammas. Jag var själv nere i lägren under en till två veckor och hade tillfälle att tala med många flyktingar, och även med studentledare och politiska grupperingar i lägren. De som är ledare bland flyktingarna var höga ämbetsmän, advokater osv. som haft en hög ställning i Bhutan - och vi fick naturligtvis många av våra upplysningar från dem. När man går runt i ett flyktingläger får man naturligtvis en ensidig uppfattning av saker och ting. Men jag måste säga att jag fick en kraftig dokumentation genom dessa samtal, och jag träffade människor som torterats, och det gjorde ett starkt intryck på mig.

HCKP: Frånsett besöken i flyktinglägren, vad har du i övrigt för kunskap och erfarenhet från regionen och från Bhutan?

SGM: Jag tycker nog att jag känner regionen rätt väl, eftersom jag sammanlagt vistats där i omkring ett år, fördelat över fyra olika tillfällen.

Vad gäller Bhutan är mina kunskaper mindre. Bhutan är för mig, som för de

flesta andra som reser i regionen ett mycket okänt land. Men det är klart att jag försökt sätta mig in i allmänt tillgängliga källor. Jag har skaffat mig information, bl.a. om landets lagstiftning. Det som är speciellt intressant för mig som jurist är deras medborgarskapslagar. De gäller retroaktivt, dvs. den som haft ett medborgarskap kan berövas detta. Denna retroaktivitet gäller dessutom ända tillbaka till 1958. Det är i sig en kränkning av de mänskliga rättigheterna att beröva människor deras medborgarskap. Denna lagstiftning tillhör det värsta jag träffat på.

HCKP: I Nepal beskriver pressen Bhutan som en despotisk terrorregim, där man bestialiskt förföljer nepaleser. Från bhutanesisk sida har man beskrivit en situation med massiv illegal invandring, där grupper av nepaleser från den indiska och nepalesiska sidan av gränsen terroriserar de södra delarna av landet. Vem har rätt?

SGM: Det tror jag inte någon av dem har. Jag har stor sympati för Bhutans strävanden att behålla sina gamla kulturella sedvänjor, sin tradition och sin religion. Men det finns också något som heter skydd för minoriteter.

Jag har citerats för att säga att Bhutan är en terrorregim, och det menar jag också. Den kunskap om bakgrunden till konflikten som jag fick i lägren visar att det i varje fall bedrivits terror mot flyktingarna, och det finner jag ingen ursäkt för.

Anledningen till att det var nödvändigt att gå ut i offentligheten med sådana anklagelser var att UD hade en något missvisande uppfattning av förhållandena. Det var viktigt att ruska om alla, och få sagt att det var på tiden att något blev gjort åt saken. Jag menar att det är fakta som bör ingå i den dialog man har med landet, och att man gärna får utöva stark press för att få en förändring till stånd. Jag ser helst att man försöker påverka utvecklingen i positiv riktning, dvs. tvärtemot de politiker som ofta säger att man ska skära ner och bojkotta lite varstans.

HCKP: Du har tidigare beskrivit kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Bhutan som av 'våldsamt omfång'. Detta har tillbakavisats av människor med första hands kännedom om

Under de senaste åren har tiotusentals flyktingar från Nepal samlats i läger som detta i Nepal.

Bhutan. Kan din uppfattning tänkas bero på att du själv inte har varit i Bhutan?

SGM: Det är klart att jag är handikappad av det. Men Bhutan medverkar självt till att göra bilden ensidig genom att försvåra för dem som vill göra en undersökning av förhållandena där, och neka dem inresevisum. Jag medger att jag har begränsad information om vad som egentligen sker i Bhutan. Men det vittnar om att något förfärligt är på gång, när så många människor flyr till södra Nepal - för närvarande omkring 100.000. Det säger i sig självt något om vad som försiggår.

HCKP: Oroligheterna i södra Bhutan startade efter folkräkningen 1988 som visade att antalet nepaleser överraskande hade ökat och blivit lika stort som antalet bhutaneser. Detta fick ursprungsinnevånarna att frukta att de skulle bli en minoritet i sitt eget land. Är det inte tankeväckande att bara några få procent invandrare i de rika västländerna skrämmer stora delar av befolkningen?

SGM: Jo. Vi kan vara överens om att det man gjort är förstäligt. Jag har full förstå-

else för vad som sker, men vi måste stå på oss vad gäller skyddet för den enskildes rättigheter. Nu kommer jag precis från *Flygtingenævnet* (motsvarar Invandrarverket, ö.a.), där vi har gett asyl åt vissa och beslutat utvisa andra. Här behöver man ju bara slå upp tidningen så kan man se vad vi tycker om främmande kulturer. Men jag menar att vi har plikt att uppträda som vakthund gentemot de länder som vi ger bistånd till. När vi ger bistånd, menar jag också att det är rimligt att vi ställer krav.

HCKP: På senare år har man i stigande grad knutit villkor om respekt för mänskliga rättigheter till biståndet. Men om man kräver att biståndet ska stoppas så fort det sker övergrepp i ett mottagarland, kan det väl föra till att en konstruktiv debatt blir omöjlig? Är det inte risk för en motsättning mellan de som arbetar med bistånd och de som kämpar för mänskliga rättigheter?

SGM: Nej, det får man hoppas att det inte finns. Det är helt riktigt, att när man för några år sedan knöt krav om respekt för mänskliga rättigheter till biståndet, så var man mycket snabb med att skära ner på

biståndet så snart mottagarländerna inte reagerade som önskvärt. Många biståndsdebattörer i Europa har nu ändrat hållning. Nu anser man att kraven om mänskliga rättigheter ska användas konstruktivt, så att mottagarländerna uppmuntras att göra något åt de problem man pekar på. Detta har också lyckats i en rad fall. Men de är klart att kraven om respekt för mänskliga rättigheter kan missbrukas av politiker, som kanske vinner snabbt stöd för krav om att biståndet till ett eller annat mottagarland ska stoppas. Därför kan debatten i tidningarna emellanåt bli oseriös.

HCKP: När Irak ockuperade Kuwait producerade en reklambyrå en massa säftiga historier om kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Hur försäkrar man sig om att förkämpar för mänskliga rättigheter inte används som brickor i ett politiskt spel de inte själva kan genomskåda?

SGM: Det kan man aldrig försäkra sig emot. Man kan aldrig gardera sig mot att bli utnyttjad.

Hans-Christian Kjøe Poulsen
Översättning: Göran Djurfeldt

Krigets änkor

”Vi gömde oss på stranden medan bomberna föll över byn”

Genom springorna i hyddans tak kunde hon se det skarpa ljuset från bomberna lysa upp den svarta natthimlen. Det gjorde henne skräckslagen. Ingen i det lilla singalesiska fiskeläget hade en aning om varför arméns helikoptrar bombade i trakten. Hon samlade ihop sina barn och sökte skydd i hyddan.

Männen i byn var till havs, men inte hennes egen man, Samson. Han hade försvunnit en morgon för sex månader sedan på väg hem från en nattlig fisketur. När männen delat fångsten, hade Samson gett sig av hemåt. Det var flera som erinrade sig att de hälsat på honom, men han kom aldrig hem. Han försvann spårlöst och lämnade henne ensam med två pojkar på 16 och 5, och två flickor, 18 och 10 år gamla.

Och här låg hon nu, skälvande av skräck, tillsammans med sina barn, och lyssnade på bomberna. Hon tryckte barnen hårt intill sig, och bad till Gud. Plötsligt rännade luften av ett brak, och hyddan rasade samman över dem. Snabbt grep hon den yngste sonen, Hemantha och ropade till de andra att de skulle följa med. Hon störtade genom natten ned mot palmyra-träden vid stranden. Bakom henne ljöd barnens gråt och grannarnas skrik, när de förvirrade sprang runt. Hela byn stod i lågor. När hon nådde palmerna vid stranden stannade hon, tog fatt i barnen och kände efter deras händer i mörkret. Men var någonstans var Saman, äldste sonen? Hon ropade hans namn, men fick inget svar. Hon frågade grannarna, men ingen hade sett honom. Skulle hon gå tillbaka? Nej, allt stod i lågor, och bomberna föll fortfarande. Det var omöjligt att vända tillbaka. Hon bad till Gud för Samans liv, men visste med sig att elden blivit hans likbål.

Bland de civila hör änkor till dem som drabbas hårdast av kriget i Sri Lanka

Åter hördes ljudet av helikoptrarna. Hennes yngste son grät, och hon försökte trösta honom, men de var fångade i ett regn av granatsplitter. Hon försökte förstå vad som hänt. Då märkte hon att Hemantha hade slutat gråta och att något rann nerför hennes ben; det måste vara Hemantha som kysst på sig i skrällen. Men det kändes inte som urin, det var för klabbigt. Hon försökte väcka pojken, men han ville inte lyfta huvudet från hennes axel. Hur kunde han sova så tungt? Hon skakade honom utan att han reagerade. Hon kände över hela hans kropp, och då märkte hon hålet i hans huvud - han hade träffats av splitter. Hon lyssnade efter hjärtslag och andhämtning, men hörde inget. Han var död. Hon skrek, och de andra barnen skrek också.

Grannarna hyssjade åt henne, rädda för att hon skulle avslöja deras gömställe.

Med tårarna strömmande nedför kinderna, grävde hon med bara händerna en grav i sanden under palmerna och begravde sin lille Hemantha. De skyndade sig vidare för att söka skydd för bomberna. När solen gick upp nästa morgon, och helikoptrarna tystnat, tog hon flickorna med sig tillbaka för att leta rätt på den provisoriska graven. Till slut fann hon den mellan några cementblock. Hon fick syn på något. Det var Hemanthas hand som stack upp ur sanden. Det var samma hand som i fem år hållit fast i hennes, och sökt hennes ömhet och beskydd. Hon skrek, började springa därifrån, men svimmade och sjönk ner i sanden.

De stöttar krigs-änkor

Den blodiga konflikten i Sri Lanka fångar bara mediernas uppmärksamhet när prominenta personer som presidenten blir offer för våldet eller när ett större anfall sker med många dödsoffer. Då får våldet nyhetsvärde. Men också då begränsas reportagen ofta till förenklade förklaringar av konfliktens bakgrund och dyster statistik över antalet dödade.

Men precis som alla andra långvariga konflikter och inbördeskrig har denna konflikt långt större sociala konsekvenser. Varje gång en soldat, en 'frihetskämpe' eller en civilperson dör eller försvinner, förändras livet för många människor. Varje gång ett område belägras eller bombas drivs otaliga familjer på flykt. Bara i Sri Lanka räknar man med mer än en miljon interna flyktingar. De överlevande blir kvar med minnena av de bortgångna, med ovisshet om de försvunna och med rädslan att själv bli nästa offer. Speciellt för kvinnorna kan det bli svårt att acceptera rollen som änka och ensamstående.

Stödprogram för offren

Regeringen i Sri Lanka har länge varit uppmärksam på problemet, och med bistånd från västländerna startat diverse stödprogram. Men även om det ekonomiska

biståndet kan vara till stor hjälp, löser det inte alla problem, och därför startades för ett par år sedan ett centrum för familjerehabilitering, *Family Rehabilitation Centre* (FRC). Men stöd från Danida och rådgivning från det Internationella centret för behandling av tortyroffer i Köpenhamn, erbjuder FRC behandling och rådgivning till offren deras anhöriga. Speciellt riktar man sig till krigets änkor. Vidstående historia är ett typiskt exempel på vad dessa kvinnor kan ha upplevt (se artikel på föregående sida).

Många andra kvinnor har sett sina äkta män eller andra släktingar bli bortförda av militären, av Tamil tigrarna eller av någon av de många paramilitära grupperna. Ibland fick änkorna snabba besked om sina äkta mäns hemska öden, men ofta måste de leva i månader eller t.o.m. år av ovisshet. Många har själva upplevt tortyr, fängelser och fångläger.

Shanti Arulampalam heter FRCs ledare. Hon berättar om kvinnors skamkänslor. De känner sig själva ansvariga för det som hänt, och därför består FRCs hjälp bl.a. av att göra kvinnorna medvetna om andras erfarenheter, och att offren kommer från alla folkslag och samhällsklasser. Denna kunskap är viktig för att återge kvinnorna självförtroende och mod att leva vidare.

Arbete i hela landet

I början arbetade FRC enbart i huvudstaden Colombo och dess omgivning, men idag har man aktiviteter i flyktinglägren och hårt drabbade byar över hela landet. Man lägger upp tredagarsprogram, där kvinnorna får tala med varandra och med terapeuter och läkare. Kuratorer hjälper till med att skaffa arbete, och advokater ger rätts hjälp. Efter kursen

väljs ett mindre antal kvinnor ut för vidare utbildning, som ska göra dem skickade att själva hjälpa andra. På det sättet sprids kännedom om FRC och dess arbete blir till nytta för flera.

FRC är ett bra exempel på det jättarbete som många frivilliga organisationer - med risk att själva drabbas av våldet - lägger på att hjälpa dem vars liv plötsligt slagits i spillo. När man mött några av dessa kvinnor som en gång kanske helt gett upp hoppet, men som idag är fulla av självförtroende och har kraft att hjälpa andra - då förstår man att detta är ett viktigt arbete.

Birgitte Refslund Sørensen
översättning: Göran Djurfeldt

Sri Lanka

Segerrika Tigrar

Den tamilska Tigergerillan LTTE kunde den 11 november fira sin största seger mot de lankesiska regeringstrupperna. Då intog man militärbasen Pooneryn sydost om Jaffna. Efter det förlorade slaget rapporterade militären att man förlorat 637 man i döda eller saknade och att ytterligare 558 skadats. LTTE rapporterade 411 döda av de egna.

Segern betydde också att Tigrarna kunde erövra mängder av vapen och annan utrustning, bl a en tung kanon, två tanks och fem snabbgående patrullbåtar. Över 40 civila, åldringar, kvinnor och barn, som hållits fängslade sedan 1991 kunde också befrias. Några av fångarna dog dock under det tre dagar långa slaget.

Regeringssidans förudmjukande nederlag, "nationens mörkaste timme", har skapat panik i Colombo. Det har rests krav alltifrån att snabbt sluta fred med gerillan till att åter kalla in militär hjälp av indiska trupper.

Slaget vid Pooneryn har lett till att regeringssidan intensifierat flygbombningarna över Jaffna-halvön. De civila offren är många och förtivlade protester har kommit från kyrkliga håll och från tamilska parlamentsledamöter.

TB

UNIVERSITY OF LUND
Department of Sociology

New Master Programme:
**Rural Development -
Society, Population and
Environment**

- * *What future for rural people?
Can new Green Revolutions give
them food and work?*
- * *How do people cope with scarcity
of land, water and energy?*
- * *Does aid lead to development?*

A nine months course starting 1 September 1994

The programme is open to students who have successfully completed the requirements of a recognized first university degree in sociology. Adequate knowledge of English is required. Last date of application is 2 may 1994.

Further details: Alhadi Khalaf
Dept. of Sociology
University of Lund
Box 114, 221 00 Lund
Phone: 46 - 10 34 60

Äkta mat- tor görs av barna- hän- der

"Jag skar mina fingrar så illa på den vassa mattvarpen att jag inte skulle ha kunnat arbeta på två veckor. Då fyllde de mina sår med svavel från tändstickor. Sedan tände de på svavlet med en annan tändsticka. Det gjorde fruktansvärt ont, och jag skrek, men efter tre dagar kunde jag börja arbeta igen."

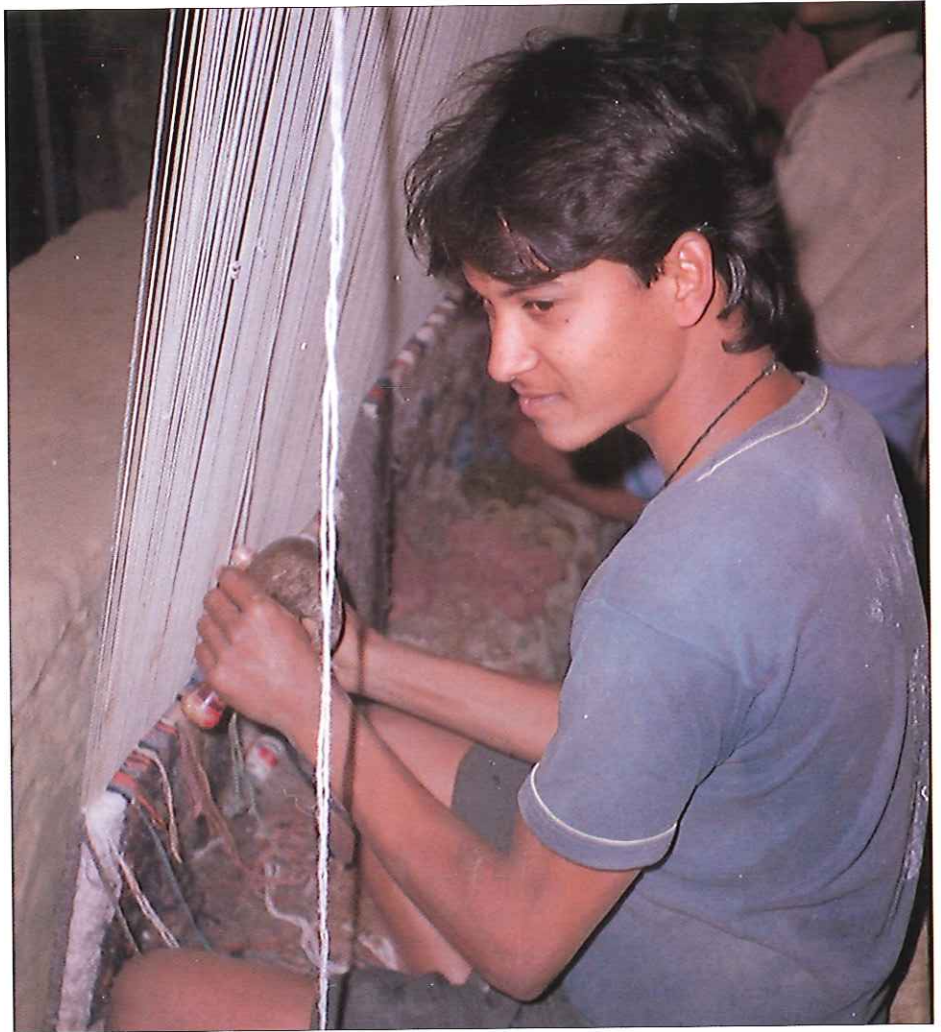
Sewapuri ligger mitt i det beramade mattbältet, "the carpet belt", som är koncentrerat till området runt Varanasi-Mirzapur i sydöstra Uttar Pradesh. Här tillverkas nästan 90% av Indiens orientalska, handknutna mattor som sedan sprids över världen och via eleganta matsalonger hamnar på golven i europeiska och amerikanska hem. Många av dessa mattor har tillverkats av barn.

En del av barnen kidnappas, men de flesta säljs av föräldrar till agenter som transporterar barnen till mattbältet för vidare försäljning till mattproducenterna. Dr. Rai från "Saghan Kshetra Vikas Samiti" (SKVS), en organisation för landsbygdsutveckling grundad på gandhiansk ideologi, berättar om Gulbaria, en kvinna från Bihar. Gulbaria sålde sin son, åtta år, och brorson, tretton år, för 3.000 Rupier (ca. 750 Kr), till en agent från sin egen by. Agenten tog barnen till en by nära Varanasi, och Gulbaria lovades mer pengar när barnen lärt sig hantverket ordentligt. Då inga pengar kom och barnen inte hördes av, begav sig Gulbaria till byn dit hon visste att hennes son hade förts. Där fick hon höra av mattillverkaren att han hade gett agenten 7000 Rupier för barnen. Om Gulbaria i sin tur kunde betala tillverkaren samma summa, skulle hon få sina barn tillbaka. Gulbaria fick återvända ensam.

Barnen kidnappas

Dr. Rai uppskattar antalet barnarbetare till 350.000 bara i området Varanasi-Mirzapur. Av dessa är över hälften "bonded", dvs livegna eller slavarbetare som kidnappats från sina hem, sålts eller lämnats som säkerhet för ett lån av sina föräldrar. Resten av barnen klassificeras som så kallad "forced labour", tvångsarbete. De är visserligen inte livegna, men tvingas av sina familjer att arbeta antingen inom den egna familjeproduktionen eller som lönarbetare på någon annan, lokal mattverkstad. Lidandet för dessa barn är inte mycket mindre än för de regelrätta barnslavarna.

De livegna barnen i mattindustrin lever och arbetar under vidriga förhållanden. Dr. Rai blir som mest upprörd när han talar om den behandling barnen utsätts för av sina ägare: "Barnen tvingas att arbeta från tidigt på morgonen till sent på natten. De

I dag finns det ca 50 miljoner barnarbetare i Indien. De jobbar bl a på tegelbruk, byggarbetsplatser, stenbrott, i glasindustrier och inom mattindustrin.

får lite och dålig mat eftersom deras ägare tror att de blir lata om de äter för mycket. Om de gör något misstag utsätts de för grymma bestraffningar. De misshandlas, torteras med kokande vatten, hängs upp och ner från träd. Flickorna utnyttjas sexuellt. De hålls inlåsta; och någon skolgång är det naturligtvis aldrig tal om."

Barn är lätta att kontrollera. De bildar inga fackföreningar och kräver inga minimilöner. Barn kan hållas som slavar. De kommer från de allra fattigaste och mest efterblivna delarna av de omgivande delstaterna, Bihar, Madhya Pradesh, Västbengalen och också Nepal. När efterfrågan på tibetanska mattor steg i västerlandet som ett utslag av solidaritet med Tibets frihetssträvanden, började nämligen även nepalesiska barn importeras för att tillverka tibetanska mattor som kunde säljas "till stöd för Tibet".

Milda straff

Allt detta är olagligt, självklart. "The Child Labour Prohibition and Regulation Act" från 1986 förbjuder barnarbete. Straffen för brott mot dessa lagar är mycket

milda och det har hittills aldrig inträffat att en arbetsgivare som använder barnarbete i någon av industrierna har blivit straffad.

Trots många svårigheter har anti-barnslaveri-aktivisterna från SKVS lyckats befria ca. 20.000 barn runt Varanasi-Mirzapur från slaveriet i mattgroparna. Dessa barn har rehabiliterats och skickats hem till sina föräldrar. SKVS försöker motivera föräldrarna att utbilda sina barn istället för att tvinga dem att arbeta, och driver för detta ändamål ett femtontal skolor och yrkesutbildningscentra för tidigare barnarbetare.

"Ett av våra viktigaste vapen i kampen mot barnslaveriet är medvetandegörande", säger Dr. Rai. "Om vi kan göra konsumenterna i Europa och Amerika medvetna om existensen av barnarbete och barnslaveri, och om européer och amerikaner vägrar köpa mattor tillverkade av barn, då har vi redan vunnit en stor seger".

Inger Wiklund

Text och bild

Mot en sä- ker död?

FOTO: THOMAS BIBIN

En av militärens gatupatruller i Colombo. Det räcker med att vara tamil för att riskera dras in i säkerhetspolisens rensningar i stan.

SYDASIENS Peter Schalk granskar Utlänningsnämndens beslut 93 12 08 att avslå överklagandet i fråga om avvisning av den lankesiska tamilen X (UN 9309-0486).

Ordförande Johan Fischerström från Utlänningsnämnden har undertecknat avvisningsbeslut 931208. Det kan inte överklagas. Jag kan sålunda med denna framställning inte räkna med att uppnå en ändring av beslutet till förmån för X, men jag vill inte låta detta avvisningsbeslut passera obemärkt. Efter flykten X kommer flykten Y att utvisas, och därefter flykten Z. Så får bara inte ske.

Jag tar inte upp fakta som rör den asylsökandes personliga förhållanden, eventuella frågetecken kring hans identitet, hans resrut, etc, utan bara den principiella delen av beslutet som påstår att man som ex-supporter eller ex-medlem av LTTE kan uppehålla sig i Colombo. Vad som gäller X gäller även Y och Z.

Brist på kunskap

Vid genomläsning av många advokaters, tjänstemäns vid Invandrarverket och Utlänningsnämndens utredningar om förhållanden på Sri Lanka har jag funnit en stor noggrannhet vad gäller personutredningar, men samtidigt en brist på kunskap om landet Sri Lanka, särskilt kunskap om den politiska kartan. En utredare skriver t. ex att IPRLF förföljer LTTE:are i Colombo. IPRLF skall dock stavas EPRLF

och det är inte EPRLF som förföljer, utan det är EPDP. Utredaren har aldrig sett namnet EPRLF skrivet, utan har bara följt det engelska uttalet. Sådana fadäser är talrika, särskilt som fel grupp identifieras som bov. Det avgörande beslutet om avvisning hänger just på kunskap om förhållanden på ön, om der är riskfritt för tamiler att återvända till eller ej.

En annan brist i avvisningsbesluten är argumenteringen. Det är viktigt att vi blottar svagheter i de höga juristernas sätt att argumentera, eftersom deras beslut sänder människor till att försmäkta i fängelsehålor eller död och förintelse.

Flykt från LTTE

Vi talar om en speciell grupp av tamiler, om ex-medlemmar eller supportrar till LTTE. X, som rentav var utrustad med granater av LTTE, faller inom denna kategori. I begreppet "ex-LTTEare" ingår också att personen ifråga försökt att frigöra sig från LTTE. Personen har dock lämnat LTTE på ett sådant sätt att LTTE stämplat personen som "förrädare".

Det måste här påpekas att man kan lämna LTTE i ordnade former, nämligen om man efter ansökan får sitt avsked beviljat av Veluppillai Pirapakaran. Man kan få papper på sin "pensionering" rentav. Låt oss kalla en sådan person för "pensionerad LTTE-are". Den förra har endast regeringen och dess legoknektar.

I Sverige har vi inte många tamiler jämfört med Norge och Danmark, men ganska många "pensionerade LTTEare" av hög militär rang. Sverige utgör en lockelse för dessa eftersom de slipper att bli

igenkända av andra tamiler.

En ex-LTTEare däremot måste frukta både att bli förföljd av den singhalesiska statsmakten och av LTTE för sin "fanflykt". Han eller hon jagas över hela ön. X och många asylsökande lankesiska tamiler faller inom denna kategori och passar därmed in på Genevekonventionens definition av "förföljelse". Det är ställt utom allt tvivel att båda LTTE-kategorierna är flyktingar i teknisk mening.

Fischerström hävdar att ett antal västeuropeiska stater jämte Kanada bedömer att hinder inte föreligger för att avvisa tamiler till Sri Lanka och att dessa stater också verkställer besluten (s.2).

Formuleringen är vag. Vi vet inte vilka tamilska grupper det rör sig om. Påståendet preciserar inte vilka dessa västeuropeiska stater är och gör det därmed svårt för en kritisk granskare att kontrollera uppgiften. Fischerström påstår också uttryckligen att dessa västeuropeiska stater faktiskt verkställer avvisning. Texten skapar intrycket att Fischerströms eget avvisningsbeslut följer en bred ström av samstämmighet bland västliga makter.

Även om denna samstämmighet skulle finnas är den naturligtvis i sig inget argument; samstämmighet i sig har inte med ett påståendes sanningsvärde att göra. Det säger ingenting om att deras analyser av situationen i Colombo är riktiga.

Påståendet om att den föregivna samstämmigheten föreligger är dock ogrundat. Fischerström har inte kunnat dokumentera att avvisningar till Colombo av ex-LTTEare har skett i något annat västeuropeiskt land. Det bör påpekas att Norge och Danmark, som har stora invandrar-

grupper av tamiler, inte håller sig med en Fischerström.

Vad gäller Kanada är påståendet inte bara ogrundat utan rentav falskt. Det finns inget fall av en ex-LTTEare som avvisats till Colombo med hänvisning att denna person är säker i Colombo. Jag har kontrollerat denna enda av Fischerström specificerade och därför kontrollerbara uppgifter. Kanada har tagit emot många tamiler, inte minst ex-LTTEare och pensionerade LTTE-are.

Det är visserligen sant att Kanada har avvisat tamiler, men en speciell sorts tamiler, nämligen sådana som varit i ett annat transitland, t ex USA. Dessa tillbaka till transitlandet varifrån de kom inte till Sri Lanka. Det gör en stor skillnad.

Skydd mot LTTE

Fischerström hävdar att den lankesiska staten har både förmåga och vilja att skydda landets invånare från (LTTEs) förföljelse. Han hävdar vidare att det finns ett starkt intresse från statsmaktens sida att komma åt LTTE (s. 3).

Med dessa påståenden demonstrerar Fischerström att han saknar kunskaper om förhållandena i Colombo. Det är visserligen riktigt att den lankesiska staten har ett intresse att komma åt LTTE, men den lankesiska staten saknar förmåga att göra detta. LTTE har gjort Colombo till sitt krigsområde, och talrika är de dåd som regeringen själv tillskriver LTTE som terordåd i Colombo. Hundratals människor har omkommit i dessa dåd, och alla tamiler i Colombo oberoende av kön och ålder är misstänkta medhjälpare.

Godtyckliga arresteringar

Regeringen saknar också vilja att skydda tamilerna från förföljelse; den rentav initierar förföljelse av tamiler som misstänkta LTTEare genom paramilitära singhalesiska grupper och genom legoknektar från andra tamilska grupper som EPDP och PLOTE. Metoden att låta civilklädda i oregistrerade bilar föra bort misstänkta har nu införts mot tamilerna i Colombo. Enbart i oktober 1993 blev 2000 tamiler fasttagna i Colombo som misstänkta tigrar. **Amnesty International** skriver (ASA 37/26/39):

"Widespread arbitrary arrests of Tamils in and around Colombo began in June 1993 soon after elections to provincial councils had been held. Thousands of people appear to have been arrested solely on the basis of their ethnic origin. Since June there have been several waves of arrests, apparently connected with investigations into the assassinations of opposition leader Lalith Athulath Mudali and President Ranasinghe Premadasa on 23 April and 1 May respectively, and with reports that the Liberation Tigers of Tamil Ealam (LTTE) have infiltrated the city. Police attributed both assassinations to the

LTTE, which is engaged in armed conflict with government forces to establish a separate state in the Northeast.

In June the government agreed with Tamil leaders to implement measures to guard against arbitrary arrests, including assurances that relatives would be given in writing the name and rank of the arresting officer, and the place to which the prisoner would be taken. However none of the measures have been implemented, and arrest continue in arbitrary manner.

British Refugee Council hade två stora artiklar i oktober 1993 om *Tiger hunt in Colombo* och *Colombo unsafe for refugee returns* (*The Sri Lanka Monitor* No 69). Båda vederlägger Fischerströms påstående om förhållandena i Colombo som säkra för ex-LTTEare. British Refugee Council bygger sin information på rapporter från orga-

"Den sista pogromen, som gör slut på tamilerna, har vi ännu inte upplevt, men den är nära förestående. Man måste ha detta i bakhuvudet när man avvisar tamiler till Colombo."

nisationer som är verksamma i Colombo.

Det finns också en lång rad civila singhalesiska organisationer som utnyttjar varje tillfälle att underblåsa singhalesisk rasism mot tamiler för att organisera pogromer mot dem.

Rasistiskt hat byggs upp dagligen i singhalesiska massmedia, som blir allt våldsammare ju mer den singhalesiska militären demonstrerar sin inkompetens på fronten. Regeringen har nu offrat över 6000 singhalesiska ungdomar på fronten som kanonföda, och över 10 000 singhalesiska desertörer håller sig undan. Moralen är i upplösning och ekonomin ligger i ruiner. I denna vanmakt, som utpekar tamilerna som syndabockar, Den senaste pogromen, i vilken regeringsmedlemmar var involverade, ägde rum 1983 föregången av en militär seger för LTTE. Den sista pogromen, som gör slut på tamilerna, har vi ännu inte upplevt, men den är nära förestående. Man

måste ha detta i bakhuvudet när man avvisar tamiler till Colombo.

Fischerströms andra "argument" är starkt påverkat av den singhalesiska regeringspropagandan. Den lankesiska regeringen är ökad för sina förbrytelser mot de mänskliga rättigheterna efter att systematiskt avrättat först 10 000 och sedan 60 000 av sina egna singhalesiska upproriska ungdomar mellan 1971-1975 respektive 1987-1990. För militära nederlag mot LTTE hämnas singhaleserna med att terrorbomba civilbefolkningen i norr. Allt finns dokumenterat, dag för dag.

Den singhalesiska regeringens propaganda har också slagit igenom i Fischerströms användning av ordet "hemland", i vilket han även innefattar Colombo. Han vet mycket väl att tamilerna inte har sitt hemland i Colombo, att landet de facto är delat och att tamilerna har en egen uppfattning om vad deras hemland är. Ändå anför han i varje avvisningsbeslut regeringspropagandan om den enade staten.

Fischerströms skrivning om ett "hemland" blir mycket egendomligt när han invänder mot X att denne ju kunde bo i ett "vandrarhem" i Colombo som också är Xs hemland. Hemland och vandrarhem - hur går det ihop?

Flera gånger använder Fischerström ordet "bedöma". Han "bedömer" läget sådant att tamiler kan avvisas till Colombo. Bedömningsgrunderna saknas dock i hans framställning. Vi vet inte vilka dessa bedömningsgrunder är, vilka med andra ord hans informationer är som ligger till grund för bedömningen att Colombo är säkert för ex-LTTEare.

I ett annat sammanhang har Fischerström i sin argumentering tytt sig till "hemliga" dokument när de offentliga dokumenten inte stödde honom eller gick emot honom. Alla offentliga dokument går emot honom. Hans sätt att fly undan kravet på vederhäftighet har lett till ett överklagande i Kammarrätten i Stockholm av hans vägran att lämna ut dessa "hemligheter". Rätts-säkerheten äventyras av att stödda utvisningsbeslut på hemliga uppgifter om förhållandena i landet.

Utlänningsnämnden skall enligt min uppfattning ledas av en person som är välinformerad om de asylsökandes hemländer och som besjälad av humanitet skall söka efter varje halmstrå att låta en flykting stanna i Sverige. Fischerström når inte upp till mina förväntningar och han är oemottaglig för argument. En av honom 6 oktober utvisad tamil försmäktar fortfarande i ett lankesiskt fängelse. Fischerström tvingar oss till att vara civilt ohörsamma genom att förstärka nätverket som gömmer undan flyktingar. De är omkring 6000 redan. Låt dem bli 10 000, 20 000...! Varje gömd flykting är ett misslyckande för svensk invandringspolitik.

Peter Schalk, professor

Samskara

"Jag komer att rasera brahminismen, var så säker. Mitt enda bekymmer är att det inte finns någon brahminism kvar att förstöra på denna plats."

"Varför hade han, den lärde Acharya, motsatt sig en utslutning av en sådan varelse? Var det rädsla, eller medlidande? Eller den obstinata tanken att han ändå en dag skulle

vinna? Hursomhelst, nu satte åter Naranappa sitt brahminskap på prov som död, som han tidigare gjort i livet.

Sista gången han såg Naranappa var för tre månader sedan, en kväll på månens

fjortonde dag. Garuda hade framfört ett klagomål. Naranappa hade i sällskap med Muslimer på morgonen begivit sig till tempelfloden, och inför allas ögon fångat och burit iväg den heliga fisken. Dessa fritt

Bergmanfilm inspirerade bok om brahminer

När U.R. Anantha Murthy som ung studerade i England såg han Bergmans 'Det sjunde inseglet' utan text. Därmed kunde han koncentrera sig på filmens symbolik. Detta blev inspirationen till 'Samskara', en av de största romanerna i modern indisk litteratur, som SYDASIEN här publicerar ett avsnitt ur.

Samskara har undertiteln 'en rit för en död man' och handlar om de problem som drabbar ett litet ortodox brahminsamhälle, när en avfälling dör. Den döde har ingen son och inga släktingar som kan begrava honom, och då kan bara en annan brahmin förrätta begravningsriten. Problemet är att den döde är besudlad av sitt dåliga liv; han har ätit kött, druckit sprit och legat med lågkastiga kvinnor.

Hans orenhet kommer att smitta den brahmin som förrättar riten. Detta obehagliga dilemma drabbar byn värre än pest och missväxt, och det leder huvudpersonen, den lärde Pranesh Acharya, till en lång brottaskamp med sitt samvete och med alla frestelser som kan locka en dygdig brahmin - speciellt vackra och lättsinniga kvinnor.

Detta är inledningen till en odysse på den sydindiska landsbygden som till sin intensitet faktiskt kan jämföras med den Bergmanfilm som inspirerade den.

Samskara publicerades 1965 och blev mycket kontroversiell. Den beskylldes för att förlöjliga hinduismen; den innehöll vågade beskrivningar av brahminernas åtrå efter lågkastiga kvinnor. Den kände författaren V.S. Naipaul beskrev boken som ett generalangrepp på hinduismen. När *Samskara* blev film på 70-talet förbjöds den först av regeringen - och sedan fick den pris. Anantha Murthy själv säger i en intervju med SYDASIEN, att filmen bröt ett tabu, och blev en brytpunkt i indisk filmhistoria. Efter *Samskara* blev det accepterat att ta upp tabu-belagda temata som

UR Anantha Murthy FOTO:DISA SJÖBLOM

sexualitet i filmisk framställning.

Idag är U.R. Anantha Murthy en av Indiens mest uppburna författare. Han är chef för motsvarigheten till Svenska Akademien - Sahitya Akademi i New Delhi - och bland sina föregångare kan han räkna Indiens förste premiärminister, Jawaharlal Nehru, och dess förste president, Radakrishnan.

Disa Sjöblom och Stig Toft Madsen

simmande manslånga fiskar kunde matas med ris från handen vid de grunda stränderna - om någon fångade dem skulle han hosta blod och dö. Åtminstone var det vad alla trodde. Naranappa hade brutit tabu-regeln. Den lärde Acharya fruktade det dåliga exemplet. Med denna sorts upproriska förödeme, hur skulle hederlighet och rättfärdighet kunna bestå? Skulle inte de lägre kasterna bli oregerliga? I denna dekadenta tid var medlet att hålla den enkla mannen på den rätta vägen fruktan - om denna togs bort, var skulle vi då finna styrkan att upprätthålla världen? Han måste tala klarspråk. Därför gick han raskt till Naranappas hus och mötte honom på verandan.

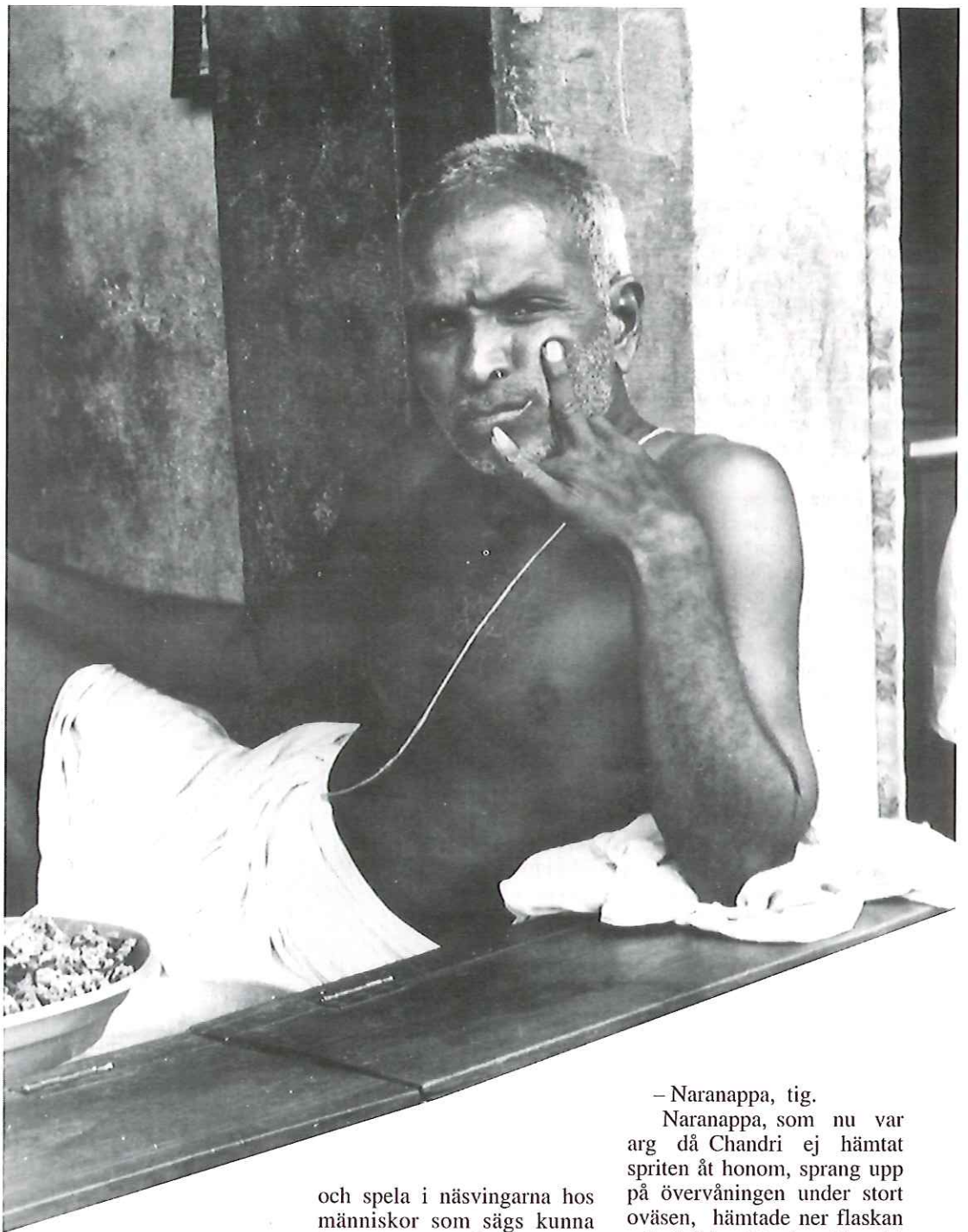
Naranappa var förmodligen berusad; hans ögon var blodsprängda, hans hår i oordning. Och ändå, skylde han inte munnen med ett tygstycke så fort han fick syn på Acharya?

Acharya förnamn en strimma av hopp när han såg denna gest av respekt och fruktan. Ibland kände han att Naranappas personlighet var som en knepig labyrint utan möjlighet att ta sig in i. Men nu, i denna gest, såg han en spricka, en reva i mannens demoniska stolthet och erfor i samma ögonblick en kraft som fyllde honom.

Han visste att ord var meningslösa. Han visste att om inte hans egen gudomlighet tilläts flöda som Ganges tyst in i Naranappa skulle labyrinten ej öppna sig. Och ändå, en önskan tändes hos Acharya, en lust att kasta sig över Naranappa som över en ofrad örn, att skaka honom, slita honom i stycken.

Han såg strängt på Naranappa. Varje normal syndare hade hade fallit till föga under denna förtärande blick. Bara två ångerfulla tårar i denna syndares ögon hade varit tillräckligt; han skulle ha omfamnat honom som en broder - och i hans blick låg nu längtan.

Naranappa böjde sitt huvud. Det verkade som om den heliga rovfågeln höll honom i sina klor, som om han detta ögonblick, förvandlats till en mask, lika överraskande som närenstängd dörr oväntat öppnas.

Dock, icke så; han slängde tyget som skylt hans mun på stolen och skrattade högljutt:

- Chandri! Var är flaskan? Låt den lärde Acharya få smaka det heliga vattnet!

- Tig! Pranesh Acharya skakade i hela kroppen. Hans vrede kom sig av det sätt på vilket mannen undgått hans inflytande och känslan av vanmakt inför denne obotlige.

- Aha! Den lärde Acharya kan också bli arg! Lust och vrede, trodde jag endast var något för stackare som vi. Men nu ser vi vreden vibrera

och spela i näsvingarna hos människor som sägs kunna kontrollera och håll emotioner och begär borta. Det är bara vad dom säger. Durvasa, Parashara, Bhrigu, Brihaspati, Kashyapa, alla de visa hemföll åt vrede. Chandri, var är flaskan? Hör på nu Acharya - de var de visa som skapade vår religiösa tradition, eller hur? Ett ganska vällustigt gäng, dessa vise. Vad var det han hette som våldtog fiskarkvinnan som luktade fisk, rakt upp och ner i båten och gav hennes kropp en permanent parfym av annat slag? Och nu, se på dessa stackars brahminer som härstammar från sådana visa förebilder!

- Naranappa, tig.

Naranappa, som nu var arg då Chandri ej hämtat spriten åt honom, sprang upp på övervåningen under stort oväsen, hämtade ner flaskan och fyllde sitt glas. Chandri försökte stoppa honom, men han föste henne åt sidan. Pranesh Acharya blundade och försökte sedan att gå.

- Acharya, stopp ett tag, stanna en stund, sa Naranappa. Pranesh Acharya stannade till mekaniskt; gick han nu skulle det verka som om han vore rädd. Spritstanken fick honom att känna avsmak.

- Lyssna, sa Naranappa med myndig stämma. Han drack en klunk från glaset och skrattade rått.

- Låt oss se vem som vinner till slut - du eller jag. Jag kommer att rasera brahminismen,

var så säker. Mitt enda bekymmer är att det inte finns någon verklig braminism kvar att förstöra på denna plats - förutom du. Garuda, Lakshmana, Durgabhata - haha - vilka brahminer! Om jag fortfarande var brahmin skulle vår medbroder Garudacharya spolat bort mig med sitt aposhana-vatten. Eller den där Lakshmana - hans kärlek till pengar är så stark att han skulle kunna slicka fram ett kopparmynt dolt i en hög med skit. Han kommer att hänga ytterligare en vissnen svägerska kring min hals bara för att komma åt min egendom...

- Acharya, lyssna på detta. Varför denna fåfänga, varför skall vi lyssna på dina ord hela tiden? Varför kan du inte lyssna på ett och annat som jag säger? Jag skall berätta en helig rövarhistoria själv.

- En gång i en agrahara levde det en mycket helig Achari. Hans hustru var alltid sjuk och han visste därför inget om hur det är att njuta en kvinna - men hans visdom och ryktbarhet var vida känd. De andra brahminerna i agraharan var förskräckliga syndare - ingen synd var dem främmande, frosseri, girighet, begär efter guld. Men den helige Acharyans fantastiska dygd överskyldde alla deras synder; så de syndade ännu mer. Ju mer Acharyans dygd växte desto mer syndade de övriga i agraharan. En dag hände något lustigt. Nå, du lyssnar väl? Det finns en lärdom att dra på slutet - varje handling får som följd inte vad som förväntas utan istället dess raka motsats. Lyssna nu till lektionen så att du sen kan berätta för de andra brahminerna.

- Nu kommer den roliga delen. Det var en yngre broder i agraharan. Han låg aldrig med sin lagligen sammanvigda hustru därför att hon aldrig ville ligga med honom - pga hennes blinda lydnad mot sin mors befallningar. Men den unge mannen missade aldrig denne Acharis kvällsrecitationer av heliga legender - varenda kväll fanns han där. Han hade sina skäl. Det var visserligen sant att denne Achari inte hade någon praktisk erfarenhet av livet, men han var däremot väl förtrogen med erotisk poesi och annan litteratur. En kväll uppehöll han sig särskilt vid en beskrivning av Kalidasas hjältinna, Shakuntala.

Den unge mannen lyssnade uppmärksam. Han var redan hjärtligt led vid sin hustru eftersom den dumma flickan klagade hos sin mor över att maken kom till henne på natten bara för att ligga med henne. Men nu kände den unge mannen Acharis detaljerade beskrivning med sin egen kropp. Han kände inom sig hur kvinnan tog gestalt, en eld tändes i hans länder - du förstår vad som menas, eller hur Acharya? Han kunde nu inte längre hålla sig lugn, han hoppade ner från Acharis veranda och sprang iväg. Han klarade inte av att höra mer, och sprang ner till floden för att dämpa hettan i det kalla

vattnet. Lyckligtvis fanns där en lågkastig kvinna som badade i månskenet. Inte nog med det, lyckligtvis var hon dessutom praktiskt taget oklädd. Hennes ben och armar och de kvinnliga företecknen som han så hett längtade efter att se fanns där alldeles framför hans ögon. Hon var precis typen som din store vise föll för, den fiskdoftande fiskarkvinnan. Den unge mannen fantiserade att hon var Shakuntala i Acharis berättelse och denne rene unge brahmin älskade med henne på stranden - med månen som vittne.

-Nå, kan du nu förklara detta Acharya - var det inte så att Achari själv undergrävde brahminismen på denna plats? Gjorde han det eller inte? Det var

FOTO: STAFFAN LINDBERG

som våra gamla alltid sa: Läs Vedaskrifterna, läs Puranas, men försök inte att tolka dem. Acharya, du är den som studerade i Kashi - du skall svara mig, vem upplöste braminismen?

Medan Pranesh Acharya tyst stod lyssnande till Naranappas berättelse började han oro sig: är detta den drucknes svammel? Eller kunde det vara så att det var han själv som var ansvarig för denna omoral?

Suckande sa han:

- Endast synden har tunga, dygden har ingen. Gud har förbarmade med dig - det är allt.

- Du läser de där yppiga sexiga Puranaleganderna, men du predikar ett liv av återhållsamhet och kyskhet. Men mina ord betyder vad de faktiskt säger: säger jag ligga med en kvinna betyder det ligga med en kvinna, säger jag äta fisk betyder det äta fisk. Skulle jag kunna få ge er brahminer ett litet råd Acharya? Ta era sjukliga hustrur och släng dom i floden. Var som de vise i era heliga legender - skaffa er en fiskdoftande fiskarkvinnas som kan laga er en god fisksoppa och därefter öppna sin famn för er. Och om ni inte erfar det gudomliga i en sådan famn så är inte mitt namn Naranappa. Han blinkade åt Acharya, svepte spriten ur glaset och lät höra en ljudlig rapning.

Acharya, förargad över Naranappas hånande av hans invalidiserade hustru, visade sitt förakt för honom och kallade honom nedrig usling och vände sedan hemmåt. På natten, när han satt sig för att be, hade han svårt att stilla sitt stormande inre. Han kunde bara sucka "O Herre Gud." Han upphörde med berättandet av de livsbejakande, läckra Purana-historierna på kvällarna och började istället med moraliska botgöringsutläggningar. Resultatet - hans tidigare entusiasm inför reciterandet av Purana-historier slocknade och dog. De unga lyssnare som brukade följa hans berättande med livliga ögon och ge honom inspiration och glädje i hjärtat slutade komma. Endast kvinnor och gamla män var nu hans publik och fortsatte komma, mumlande gudanamn blandat med gäspningar under utläggningarna.

När han satt och läste och begrundade de gamla skrifterna hörda han sin hustrus jämrande och kom ihåg att han ej givit henne eftermiddagsmedicinen. Han bar in en liten kopp, stödde hennes huvud mot sitt bröst, lät henne försiktigt dricka och sade:

- Du borde sova nu. Han gick tillbaka till hallen och muttrade buttert:

- Vad menar jag med att säga att det inte finns något svar på detta dilemma i Skrifterna? Så började han åter att läsa igenom dem.

U.R. Anantha Murthy
Översättning: Thomas Arvidsson

Fredsaktivisten fri:

Bojor och mörk fängelsehåla

Fredsaktivisten R.R. Sivalingam som vi berättade om i förra numret av SYDASIEN frigavs ur fängelset i Madras i december efter fyra månaders helvete. Därmed kunde sanningen om den indiska rättvisans mörkaste sidan nå offentligheten. Thomas Bibin träffade honom i hans hemstad Coimbatore kort efter frigivningen.

När fängelseläkaren vägrade undersöka mig för mitt dåliga hjärta med argumentet att jag inte kunde bevisa att jag behövde en undersökning - då förstod jag vilken fara jag befann mig i. Det säger freds- och medborgarrättsaktivisten R.R. Sivalingam som en dag i augusti förra året slets från frukostbordet hemma hos sin familj av fyra beväpnade poliser.

I över tio år hade han då arbetat med frivilligorganisationen *Island Trust* i bergsområdena i det inre av den sydindiska delstaten Tamil Nadu. Detta för att hjälpa utblottade daglönare som tjänar på de lokala jordägarnas ägor. Det är ett engagemang som gjort honom illa sedd bland vissa jordägare och lokala makthavare.

När han för fyra månader sedan frigavs så var det inte för att rättvisan segrat, utan på grund av de kraftfulla protesterna från tunga instanser inom såväl som utanför Indien. I och med frigivningen kunde Sivalingam berätta sanningen om den ömkliga indiska rättvisan.

Stank och fukt

De beväpnade poliserna förde honom från hemmet i Coimbatore de ca 600 kilometrarna med tåg till Madras där han utan att få veta vad han anklagades för kastades i fängelset i Chengalpattu. Cellen var en oupplyst fuktig håla på 2 x 3 meter med ett toaletthål i golvet som enda möblemang. Där isolerades han utan att ens få röra på sig utanför cellen. Värmen, stanken och sömnlösheten på det fuktiga stengolvet gjorde att hans hälsa försämrades snabbt. Med sina 61 år har han flera gånger tidigare vårdats för hjärtbesvär.

Det hölls inga förhör med Sivalingam och ingen brottsmisstanke fördes fram. Han fick av en polisofficer veta att han tagits om hand enligt utlänningslagen, det var allt. Sivalingam har lankesiskt medborgarskap, men han har sedan tio år i Indien klara papper på uppehållstillstånd. Han har dessutom sedan 1989 en ansökan liggande inne för att få indiskt medborgarskap efter sina många år i landet. Hans fru Sarojini är indiska liksom hans föräldrar.

Sarojini chokades när hon efter en tid fick tillstånd till ett kort övervakat besök i

Advokaten och medborgarrättsaktivisten R R Sivalingam fängslades utan någon misstanke om brott. Han frigavs först efter internationella påtryckningar och efter det att den indiska pressen satt fallet på förstasidorna.

fängelset.

- Jag har alltid trott på, älskat och hyllat mitt fosterland, säger Sarojini. Detta hade jag aldrig kunnat föreställa mig.

"Habeas Corpus"

Med hjälp av advokat begärde Sarojini "Habeas Corpus", dvs att Sivalingam skulle frigges ur hålan eftersom man inte fört fram någon anklagelse eller än mindre åtalat honom. Nära tre månader efter fängslandet kom svaret som var författat av P. Baskaradoss, tjänsteman i delstatsadministrationen. Det är ett dokument som i sin Kafka-liktande argumentering borde gå till den indiska rättshistorien.

Trots att fängelset i Chengalpattu har höga murar, ett försvarligt antal inlåsta

fångar och beväpnade vakter så är det enligt Baskaradoss inget fängelse. Det är i själva verket ett flyktingläger dit sagde Hr Sivalingam ombetts att ta sin tillflykt ("asked to reside"). Hr Sivalingam har således vare sig arresterats, häktats eller tagits i förvar och därför kan han heller inte frigges som hans fru begärt. Fö har utlännings- och flyktingen Sivalingam i sitt arbete bland de behövande skapat spänningar i samhället och skapat problem med lag och ordning, vet tjänstemannen att berätta. Något enda konkret exempel på detta anges dock inte, ej heller anges någon enda misstanke om brott.

Sedan fängelseläkaren vägrat befatta sig med Sivalingam lyckades Sarojini få Hovrätten i Madras att beordra läkarvård. Han fördes då kedjad vid två beväpnade poliser genom stan till fots och sedan med lokaltrafikbuss till sjukhuset. Där låg han sen kedjad vid sängen med sex beväpnade vakter kring sig.

Kedjad vid sjukbädden

- Att föras i kedjor genom stan som en simpel våldsbrottsling till allas beskådande var något av det värsta jag varit med om, berättar Sivalingam. Och att sedan ligga kedjad vid sänggaveln på en allmän sal gjorde inte saken bättre.

Till sist gjorde proteststormen saken ohållbar för delstatsmyndigheten. Då hade den indiske inrikesministern fått brev av en ministerkollega från Sri Lanka; en f d domare i Indiens högsta domstol hade lagt sin röst för Sivalingam; Amnesty hade dragit igång en internationell aktion och den indiska pressen satt fallet på förstasidan.

Men innan man släppte iväg Sivalingam ville man försäkra sig om att slippa förödmjukande efterräkningar. Så kravet för frigivning blev att Sarojini skulle dra tillbaka alla sina krav på skadestånd eller kompensation för makens oskyldiga lidande. På advokatens inrådan böjde hon sig för denna utpressning.

Blott fyra dagar senare var Sivalingam en fri man.

Text och bild: Thomas Bibin

Biljetter till Ravi Shankar?

Anil Roy heter sannolikt någonting annat, men han är omkring 50 år gammal och ursprungligen möjligtvis från Rajasthan, exakt varifrån är svårt att säga, kanske någon av storstäderna Jaipur, Jodhpur Han är tunnhårig, lätt korpulent, har en välansad mustasch, sneda framtänder och ett personligt sätt att se skyggt på en och småskratta samtidigt, vilket har en avväpnande effekt. När jag ville fotografera honom avböjde han bestämt, argumenterande att han inte har en nystruken skjorta på sig — senare blev det mer uppenbart varför. Hur blev jag bekant med Anil Roy? Svaret är att liksom Fantomen i djungeln är

det Anil Roy som bekantar sig med mig när jag mållöst flanerar genom Connaught Place i New Delhi med en dagstidning under armen, i en zig-zag-bana förbi alla hasch- och hantverksförsäljare.

Anil Roy är vad man kallar en bondfångare.

Indiens huvudstad New Delhi är idag en stad med fler invånare än Sverige och har dessutom den dubiösa äran av att ha namngivit den exotiska turistkrämpan "Delhibelly". Stadens centrum är Connaught Place, varifrån breda boulevarder strålar ut i alla väderstreck. Denna moderna del av Delhi kom till efter att britterna 1911 for-

mellt beslöt att flytta hit sin huvudstad från Calcutta och lät arkitekten Edvard Lutyens rita en lämplig metropol. Han gjorde så, och 1931 stod stadens nav redo att invigas i samband med ett besök av The Duke of Connaught, därav namnet. På de flesta sidor omgärdas den cirkelformade Connaught Place av vita tvåvånings stenhus vars fasader smyckas av matchande kolonner. På 1930-talet var det här platsen för välklädda damer och herrar ur societeten under shoppingrundorna där man sökte efter importerade skor, kappor och parfymer i boutiqueerna. Tiggare var bannlysta. På kaffehusen på sydsidan samlades stadens intellektuella: poeter, författare och bohemer. Idag är det annorlunda, Connaught Place har krävts tillbaka av Indien och blivit smittat av förslumningen, i piazzan mellan kolonnerna har tiggare stakat ut sina revir och byggnaderna som drar mot grått pga den höga avgaskoncentrationen lyses upp av färggrann gatuhandel och ormtjuseri.

Mycket skulle kunna yttras om den här fascinerande stadens vandel och tadel, men helt klart är bondfångarna vilka flockas i Connaught Place en av de mest minnesvärda mötena för mången turist. Bondfångariet har långa anor i Indien, men sedan ungefär tio år tillbaka har Connaught Place visat sig vara en guldålder för dem. Med storskalig indienturism är stadens Indira Gandhi Airport den primära landningsplatsen för turister från väst, till följd av vilket Connaught Place kryllar av färskanlända, kulturchockade och jämförelsevis korkade utlänningar — ovana vid hettan, trafiken, myllret och de extremt låga priserna. Bondfångarna uppträder ofta på ett mycket artig och vänligt sätt, de fångar upp turisten mitt i det här kaoset och konverserar på god engelska, ger intressanta tips och råd, somliga spår din framtid kostnadsfritt och en stund senare promenerar de iväg med ett leende på läpparna och dina pengar i fickan. Under samtalets gång har de på ett eller annat sätt fått dig att ge dem en mindre summa pengar, t ex 200 rupier (ca 50 kronor) och när du väl inser att du blivit utsatt för en kupp känner du dig för skamsen för att göra polisanmälan, vilket sällan är värt ansträngningen, när allt kommer omkring.

"Varmt i Delhi så här års", var Anil Roys första ord till mig.

Jag stod i ett gathörn i södra Connaught Place och undrade var jag skulle gå och läsa min tidning. Han hade ställt sig bredvid mig och började prata om Rajasthan

Connaught Place, New Delhi, första anhalten för lättlurade turister.

medan han torkade några glittrande svettpärlor från sin panna och gav ifrån sig ett glädjerop när jag svarade att jag är svensk — på hans fråga. Han berättade om sin syster i Sverige som är gift med en svensk läkare och efter ett tag började jag absorberas av hans detaljerade utläggning om hennes liv. Anil Roys syster och svåger skulle anlända dagen därpå och han bad att få bjuda mig på en kopp kaffe. Varför inte? Hade jag knappt hunnit tänka förrän han ledde mig genom trängslet i en klädmarknad på en bakgata till Connaught Place, till Tony's kafé. Efteråt slog det mig att hans gång var ovanligt målmedveten och rimmade illa med hans utsaga om att han precis anlänt från Jaipur för att nästa morgon ta emot systemen på flygplatsen. Tony's var förmodligen ett välbeprövat ställe där ägaren inte ställde några frågor. (När jag några dagar senare gick dit och förhörde mig om saken ryckte "Tony" bara på axlarna.)

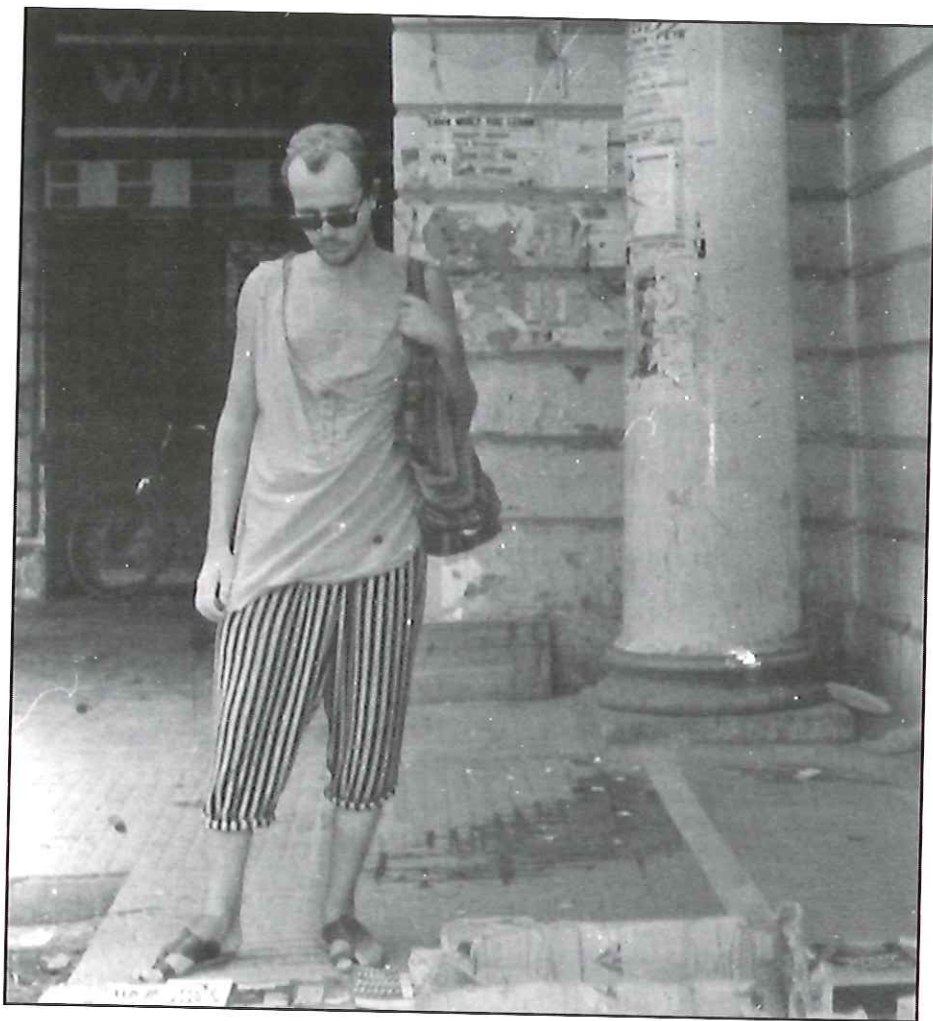
"I Indien är du gäst, så det är mig en ära att få bjuda dig på den här kaffekoppen," sa han. Anil Roy berättade att hans fru var lärarinna, och efter att jag sagt att jag var frilansjournalist visade det sig att han undervisade i journalistik på universitetet i Jaipur.

"Visste du att journalistikens historia sträcker sig 5000 år bakåt i tiden här i Indien? Du måste ha varit i Patna och sett de gamla stentavlorna som de första journalistererna skrev på innan de började använda bananblad," sa han. Hans anekdoter roade mig och han märkte det. Plötsligt sa han: "Jag skulle vilja bjuda in dig till min systems bröllop."

"Jag trodde att hon redan var gift," sa jag osäkert men han hade på så kort tid sagt så mycket att jag inte riktigt kunde hålla isär allt han sagt. Vid det här laget hade jag redan fattat misstankar mot honom, men jag måste erkänna att jag ville bli medryckt och tro på honom — en oskuldsfull äldre herre som bara var glad över att få prata med någon från sin systers hemland. Att han var osammanhängande avfärdade jag som senilitet. Själv bortförklarade han snabbt frågan om giftermålet med att de var vigda i Sverige, men inte enligt hinduistisk tradition i Indien.

"Det blir dans hela natten och stor fest — på torsdag. Och eftersom du är svensk vill jag härmed bjuda in dig," sa han stolt. "Vi planerar att ta upp allt med ljud och bild med en sofistikerad inspelningsapparat och efteråt kan du få en videokassett att ta med hem," fortsatte han.

"Tyvärr," sköt jag in, "faktiskt reser jag själv bort på måndag." Jag kunde inte rå för att beröras av den fullkomliga besvikelse han utstrålade i samma stund. Men så log Anil Roy. "Bara tio minuter innan vi träffades sa jag adjö till min fru, hon hade en del bestyr att ordna med. Men i morgon ska vi alla gå på konsert på kulturakademien. Tycker du om musik? Har du hört talas om Ravi Shankar? Han ger en speciell konsert

Artikelförfattaren i väntan på att bli bondfångad

eftersom han ska ta emot en viktig kulturell utmärkelse. Du kanske vill följa med? Är du fri?"

På ett sätt hade hans entusiasm utmattat mig, men det fanns också en lockelse i att få se den legendariske Ravi Shankar uppträda i Indien.

"Visst, jag är intresserad, men måste man inte ha en speciell inbjudan?" ifrågasatte jag.

"Min fru har bra kontakter. Biljetten inkluderar supé — är du vegetarian?" Han väntade inte ens på mitt svar för nu hade han ångan upp och mätte mig (eller min plånbok) med blicken. "Det kostar bara trehundra rupier och då ingår två kassetter med musik..." Han observerade förmodligen en viss tveksamhet hos mig och insåg att han kanske tagit i lite i överkant med 300 rupier. Han småpratade istället exalterat om en mängd andra saker — som att de skickat en kamera och att jag kanske kunde förklara hur den fungerar, samt att Anil Roys fru och syster översatt Bhagavad Gita, hinduismens heliga skrift, till svenska och att han skulle ge mig ett provexemplar dagen därpå, och så vidare. Efter några minuter av detta reste vi oss upp för att gå: "Så du följer med oss på konserten i morgon kväll? Låt oss mötas utanför, säg kl 17:15. Kom inte tidigare — min fru och jag

är där tio minuter innan och eftersom du är vår gäst är det vår plikt att vänta på dig, inte tvärtom..." Anil Roy spände blicken i mig. Men han var lätt besvrad när han frågade: "Så kan du ge mig tre hundra rupier till biljetten?"

"Nu? Här?" sa jag häpet eftersom frågan överrumplade mig.

"Ja, om du vill gå på konserten med oss."

För första gången tänkte jag efter. Jag hade ingen lust att låta honom promenera iväg med 300 rupier oavsett hur trevlig han var, men å andra sidan om det verkligen handlade om att köpa biljetter för 300 rupier kunde jag knappast förvänta mig att han skulle lägga ut pengar utan att kunna vara helt säker på att jag skulle hålla ord och dyka upp för att lösa ut biljetten. Jag löste dilemmat genom att ljuga.

"Jag har inte trehundra rupier med mig."

"Du kan förstås ta en biljett utan supé och kassetter. Men det kostar hundrafemtio rupier." Den här gången såg han mer fördrande på mig, som en besutten rajput kan föreställas göra när en vit, kastlös, som erbjudits en ynnest pga sinnessjukdom

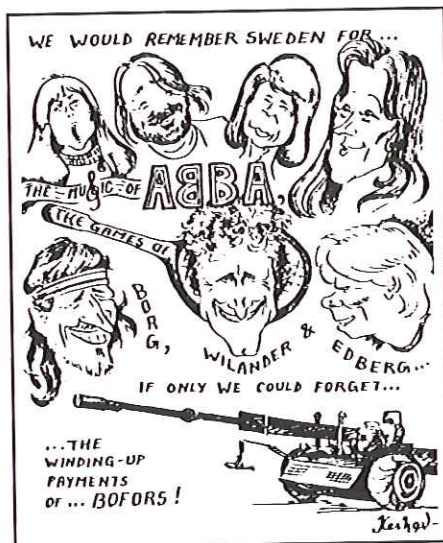

Svensk vapenexport fortsätter: U-båtar till Pakistan

Utrikesminister Margaretha af Ugglas höll under statsbesöket i Indien hösten 1993 ett tal inför den indiska motsvarigheten till Utrikespolitiska institutet. Hon sa bl a att det skulle vara ett viktigt steg mot avspänning i det politiskt instabila Sydasien om Indien och Pakistan undertecknade icke-spridningsavtalet om kärnvapen. Från svenskt håll skulle man vilja se ett fredsbevarande samarbete slå rot i regionen. Af Ugglas sa att Indien och Pakistan måste kunna lita såpass på varandra att regionen kunde ta itu med förtroendeskapande åtgärder som t ex inom den Europeiska Säkerhetskonferensen.

Samtidigt som af Ugglas säger detta har Kockums och den svenska regeringen förklarat sig beredda att leverera u-båtar för miljardbelopp till Pakistan. Det är uppenbart att u-båtarna är en del av kapprustningen mellan länderna. Det är lika uppenbart att Kockums u-båtar, om affären går igenom, kan komma att användas. 1971 sänkte en av Pakistans u-båtar en indisk fregatt. De nya u-båtarna kan förstås få samma funktion.

Inga andra köpare av svenska vapen rustar lika snabbt som Indien och Pakistan. Riksdagen har uttalat att det i vissa fall av vapenexport kan vara motiverat att "väga in rustningsnivån i regionen." Trots detta har regeringen valt att ge Kockums förhandsbesked om att export av de nu aktuella u-båtarna går för sig, om Kockums får

ordern. Dessutom har man tagit på sig det ekonomiska ansvaret om Pakistan inte kan betala. Svenska skattepengar kan alltså komma att finansiera krig mellan Pakistan och Indien.

Det är utomordentligt bra att utrikesministern gör klart för de indiska och pakistanska ledarna hur viktigt ett undertecknande av icke-spridningsavtalet vore. Det är mycket klokt av af Ugglas att framhålla att Indien och Pakistan måste kunna lita såpass på varandra att de kan ta itu med förtroendeskapande åtgärder. Men hur

falskt klingar inte detta budskap i såväl indiska, pakistanska som svenska öron när man samtidigt vet att Sverige bidrar aktivt till kapprustningen i Sydasien?

Enligt riksdagen bör inte export av krigsmateriel godkännas till stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat. Enligt fredsforskningsinstitutet SIPRI var konflikten mellan Indien och Pakistan under 1992 den enda större väpnade konflikten mellan två stater i världen. Ingenting tyder på att konflikten lindrats sedan dess. Så sent som nu under hösten har soldater setts i gränstrakterna mellan länderna. Kashmirkrisen fördjupades på nytt under hösten 1993. Visserligen har det nu kommit signaler om att länderna ska sätta sig ner och dryfta problemen i början av 1994, men än så länge gäller det läge som SIPRI beskrev för 1992. Till detta enda mellanstatliga krig har Sverige kontinuerligt exporterat krigsmaterial - till båda parter! Till Indien har Sverige bland mycket annat sålt de välkända haubitsarna. Till Pakistan har Sverige bland annat sålt ett system som slår ut haubitsar. Är det ett sådant agerande som ska hjälpa Indien och Pakistan att lita såpass på varandra att de kan ta itu med förtroendeskapande åtgärder?

Jens Petersson

Internationell sekreterare i Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen.

förolämpar hela rajput-kasten genom att tacka nej. Utan diskussion lättade jag på min plånbok och gav honom beloppet som motsvarade 35 kronor. Vi skildes därefter åt med ömsesidiga försäkringar om att vi skulle återse exakt kl 17.15 följande dag. Men jag stod kvar och såg tveksamt efter honom när han promenerade mot gathörnet med mina hundrafemtio rupier i bröstfickan på sin kortärmade skjorta.

Jag gick runt kvarteret och för varje steg byggdes mina misstankar på, för vid närmare eftertanke började konversationen att sönderfalla till osammanhängande smörja fyllt av osannolika sammanträffanden. Biljetter till Ravi Shankar lät bara för bra för att vara sant. Jag ögnade snabbt igenom The Pioneer men där stod inte ett ord om någon kulturell utmärkelse till sitar-maestron. Jag hoppades att Anil Roy skulle vara som uppslukad av jorden när jag kom runt gathörnet, men där stod han och torkade händerna i en vit- och blårutig näsduk utanför en urinoar. Först såg han undrande

på mig. Jag blev tveksam och slogs av tanken att jag kanske höll på att begå ett av mitt livs största misstag. Denne gamle rajput kommer att bli förolämpad, varefter han aldrig kommer att kunna förlåta den vita rasen (inklusive sin svåger). För sent att ångra sig. Jag höll anklagande upp min dagstidning.

"Varför står här ingenting om konserten?"

"Åh, den arrangerades så hastigt..."

Vid dessa ord fattade jag mitt beslut och fiskade upp sedlarna som guppade i hans ficka likt alltför lättfångna penningar. "Jag hoppas att du ursäktar," sa jag, "men jag bestämde mig för att jag ska gå och hämta biljetten själv."

"Åh, visst," sa han. "Men då säger vi att vi ses där utanför kl 17.15 och att du har egen biljett. Men tänk på att det kan vara svårt att få tag i biljetter..."

"Självklart," sa jag och detta kom att bli det sista jag såg av Anil Roy.

För att verkligen försäkra mig om att jag

ändå inte begått ett stort misstag gjorde jag mig dagen därpå ett ärende till kulturakademien i Rabindra Bhavan för att endast finna en stängd grind. Vakten meddelade torrt att det var stängt på söndagar och jag kunde inte låta bli att undra om han ofta fick förfrågningar om Ravi Shankars konsert.

För Sverige i Asien

Zac O'Yeah
SYDASIENS utsände

Fotnot

Ravi Shankar, f 1920 i Benares/Varanasi, yngste bror till dansaren Uday Shankar med vars trupp han turnerade i Europa och Amerika på 1930-40-talet. Efter avslutade musikstudier med sitar som huvudinstrument blev han musikkdirektör för All India Radio och komponerade bl a filmmusik till Satyajit Rays tidiga filmer på 1950-talet. Sin största berömmelse nådde han när han inledde samarbeten med olika västerländska musiker som t ex George Harrison, The Beatles och Philip Glass. Numer bosatt i Kalifornien och vanligtvis är han den enda indier som turisterna har hört talas om.

Indien efter delstatsvalen - skenbar stabilisering

Calcutta i januari 1994

Jag avslutade min förra krönika med att förutspå att Rao-regeringen skulle gå en osäker stabilitet till mötes. Med tanke på vad som sedan har hänt är det kanske mera riktigt att säga att regeringen har lyckats stabilisera osäkerheten.

I mångas ögon tycks premiärminister Rao har stärkt sin ställning de senaste månaderna, dels genom Kongresspartiets framgångar i några viktiga delstatsval, och dels genom att belägringen av separatisterna i Hazratbamoskén i Srinagar fick en lycklig upplösning utan våld. Valresultatet var dock inte odelat positiva för regeringspartiet. I Delhi och det folkrika Uttar Pradesh förlorade Kongresspartiet stort, och det gick också tillbaka i Rajasthan. I Himachal Pradesh däremot fick partiet en bastant majoritet av platserna i delstatsparlamentet, och det blev också ordentliga framgångar i Madhya Pradesh.

Framgång för Rao?

Först tyckte alla att valet innebar ett nederlag för Kongressen, men efter hand tolkades det som ett kraftigt bakslag för BJP, som förlorade sin tidigare regeringsmakt i Uttar Pradesh och Madhya Pradesh. Intrycket förstärktes av de lama protester som följde på arresteringen av BJP:s högsta ledning för inblandning i rivningen av Babri Masjid moskén i Ayodhya den 6 december 1992. BJP hade utlyst generalstrejk i hela landet utan nämnvärd framgång.

Kongresspartiet framstod därför som den starkare parten och premiärminister Narasimha Rao fick mycket av äran för detta. Han försatte heller inte tillfället att stärka sin ställning. Först avskedade hand en av de yngre ministrarna, P Kumaramangalam, som haft mage att kritisera Kongressledningen för en svag valkampanj och krävt en utredning om vilka som bar ansvaret för detta. Nästa offer blev den legendariske Kongressledaren i Karnataka, S Bangarappa, fd chefsminister och ledare för lågkastfraktionen inom partiet i delstaten. Bangarappa hade också kritiserat Rao offentligt. Politiska kommentatorer såg i Raos handlande en ny målmedvetenhet och en säkrare styrning av Kongresspartiet. Tidigare hade han mest velat hit och dit, menade man.

Raos makt verkade också ha stärkts av andra skickliga drag. Dels lyckades hann framgångsrikt begrava en finansskandal,

där en högre tjänsteman lyckats köpa aktier för 80 miljoner rupier statliga pengar. Affären har figurerat i pressen i mer än ett år, och Rao har varit när att själv bli indragen i härvan. Nu har han lyckats stoppa en rapport från en parlamentskommitté om skandalen.

För ett tag såg det också ut som om Rao hade övertalat 7 av Janatapartiets parlamentsledamöter, som tillhör Ajit Singhs fraktion, att gå över till Kongresspartiet och därmed ge partiet egen majoritet. Bubbelen brast emellertid, och kejsaren var näken igen.

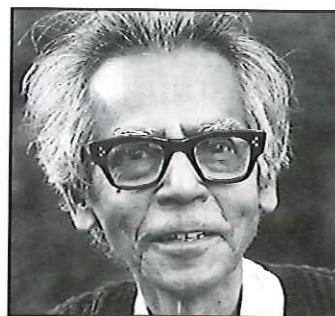
Skenet bedrar

Uteslutningen av Bangarappa ledde heller inte till att Raos ställning stärktes i Karnataka. Bangarappa bildade ett nytt parti: Karnatakas Kongressparti. Samtidigt lämnade 8 ministrar i delstatsregeringen in sin avskedsansökan, och de skapade mer eller mindre kaos i delstatsförsamlingen, vilket ledde till att finansdebatten om nästa års budget fick uppskjutas. Rao skickade sin närmaste medarbetare till delstaten för att med lock och pock förmå avhopparna att återförena sig med partiet. När detta skrivs är det dock fortsatt dödläge i maktkampen mellan Rao och hans motståndare i Karnataka.

Rao har också åkt på några ordentliga stötar i sin egen valkrets i hemstaten Andhra Pradesh. Nyligen hälsades han där med svarta flaggor och fientliga demonstrationer. Även på Kongresspartiets möten i delstaten har deltagarna tagit avstånd från Rao, och delstatens partipresident lämnade nyligen sin post i protest mot Raos politik.

Om vi återvänder till den nationella scenen, så är det uppenbart att BJP:s tillbakagång inte kan tas för given. Partiet är nere för räkning men långt ifrån utslaget. Tvärtom, trots avsaknaden av en Hindu-nationalistisk våg för stunden, så har partiet bevarat sin starka bas och till och med stärkt sin ställning i vissa områden. BJP framträder nu mer och mer som en stark företrädare för medelklassens och de högre kasternas intressen i många områden.

Eftersom Kongressen är i det närmaste utslaget i det hinduiska kärnlandet i norr, dvs i Uttar Pradesh och Bihar, liksom i det av kommunisterna dominerade Väst-bengalen, måste det utveckla sin bas i södra delen av Indien. Annars riskera partiet att

förlora sin ställning i den indiska politiken. Men inre stridigheter i Karnataka och Andhra Pradesh och alltmer ansträngda relationer till den främste bundsförvanten i Tamil Nadu, Jayalithas All India Anna DMK, bådar inte gott för framtiden.

Dalitrörelsen

Till detta kommer den nya faktorn i Indisk politik: Dalitrörelsen i allians med andra lågkaster. Genom sin seger i den största delstaten, Uttar Pradesh, har de fått oberörbara genom partiet Bahujan Samaj (lett av Kanshi Ram) bildat delstatsregering tillsammans med ett annat lågkastparti. Regeringschefen heter Mulayam Singh och han står långt från Kongresspartiet. Därmed kan en epok i indisk politik gå mot sitt slut. Traditionellt har nämligen stamfolk, oberörbara och andra minoriteter (som tex kristna och muslimer) troget röstat på Kongressen. I det senaste valet visade tex muslimerna sin självständighet. De röstade på trovärdiga kandidater från oppositionen, och tog till och med avstånd från rent muslimska kandidater.

Till dessa osäkra lojaliteter och allianser ska läggas de stora oroshärdarna över hela kontinenten: Kashmir, Punjab, Nagaland, Manipur, Jharkand och områden där Maoister fortfarande bedriver en våldsamt kamp. Allt detta kan leda till att den osäkra stabiliteten övergår i en allt större instabilitet.

De senaste valen har också visat att det inte längre finns något mittenalternativ till Kongresspartiet. Janata Dal är inte bara nere för räkning utan praktiskt taget utslaget i kampen om den indiska statsmakten. Eftersom vänstern numera inte är mycket mer än extranummer på den nationella politiska scenen, så står kampen mellan ett högerinriktat Kongressparti och ett ännu mera högerinriktat BJP. Det är inte uteslutet att ännu mer extremistiska högerkrafter blandar sig i den politiska kampen. Samtidigt har valen i Uttar Pradesh visat att lokal mobilisering av sedan århundraden förtryckta grupper också kan ge resultat. De må framträda i traditionella former men de kräver nu sin rätt.

Indien står sannerligen vid flera skiljevägar.

Ajit Roy

Översättning : Staffan Lindberg

Heliga män bakom hinduhögern

Konflikten om Babar-moskén i Ayodhya, som kulminerade med dess stormning och rivning den 6 december 1992, har resulterat i en rad böcker och tidskriftsartiklar (jmf. Sydasiens 1/93). Av dessa kan Eva Hellmans bok framhåvas som en sober framställning av konfliktens religionshistoriska bakgrund.

Hon argumenterar övertygande för att ansvaret för konflikten ligger hos den hinduiska organisationen 'Visva Hindu Parisad' (VHP), grundad 1964, som en paraplyorganisation för alla hinduismens sadhus eller 'heliga män'. Det var VHP som fick idén, ledde kampanjen, som skapade myten att Babar-moskén rests över ett raserat hindu-tempel på platsen för Ramas födelse.

Eva Hellman går igenom den stora och oöverskådliga litteratur om moskéns arkeologi. Även om hon undviker en uttalad slutsats, så blir det så-vitt jag förstår inte mycket kvar av de så kallade arkeologiska beläggen för att det tidigare skulle ha funnits ett tempel på platsen.

VHPs bakgrund och förbindelserna till hinduiska grupper och partier går noggrant igenom. Organisationens mål är enligt Hellman att skapa en hinduisk 'röstbank', och organisationen samarbetar också med det hindu-politiska partiet Bharatiya Janata Party (BJP).

Ett långt avsnitt i boken behandlar VHPs ansträngningar att skapa en 'dynamisk hinduism' genom omtolkningar av centrala religiösa begrepp som 'dharma'. I VHPs tolkning blir 'dharma' inte inriktad på frälsning i ett liv efter detta, utan på ett politiskt mål, som är att skapa en indisk hinduisk stat. Här visar Hellman sin styrka genom att systematisera VHPs politiska skrifter, och sätta in dem i en religionshistorisk helhetsbild.

Bokens avsikt är att göra en intern analys av VHP, vilket i sig är en bedrift när man tänker på källmaterialets enorma omfattning. Hennes fokus på VHP leder emellertid ibland till oklarheter i förhållande till en samlad förståelse av utvecklingen i Indien.

Så till exempel ger den interna analysen ett slags tolkningsföreträde i förhållande till de grupper som VHP siktar till att förtrycka, och de många hinduer som inte sympatiserar med organisationen.

Man kan nämna VHPs omtolkning av kast-systemets fyra huvudkaster ('varna'): präster, krigare, osv. Enligt VHP föds man inte in i sin kast, utan väljer en av de kaster man vill tillhöra, och arbetar sedan inom denna. Denna tolkning är inte kännetecknande enbart för VHP, utan finns i olika varianter inom hinduismen.

Men teori är en sak, praktik en annan, och den senare faller utanför boken. Det bör

ändå nämnas att VHPs modell i praktiken motarbetar försök på att underlätta tillvaron för dem som av födsel och av omgivningens tryck tillhör de lägre kasterna. Detta framgår klart om man betänker att när VP Singhs regering föll på försök att förbättra förhållandena för de lägre kasterna, så var det bl.a. på grund av att BJP drog tillbaka sitt stöd till regeringen, så att den blev tvungen att avgå i november 1991.

Peter B. Andersen

Översättning: Göran Djurfeldt

Eva Hellman: *Political Hinduism: The Challenge of the Visva Hindu Parisad*. Uppsala: Department of History of Religions, 1993

Islamisering inte så lätt

Rubya Mehdi, *The Islamization of the Law in Pakistan*. Nordic Institute of Asian Studies, Monograph Series no. 60, Curzon Press, Richmond, 1994.

Från dess grundande har Pakistan varit en islamisk republik, där sub-kontinentens muslimer, utan att hindras av hindu-majoriteten, skulle kunna skapa Det Rena Landet. Pakistans grundlagar har därför innehållit en passus om att landets lagar ska stämma överens med Koranen och *sunn*a. Det har varit svårt att genomföra i praktiken, och landets politiska historia präglas av kursändringar och själv-motsägelser. De muslimska lärde har heller inte varit eniga om vad kravet på islamisering innebär.

Rubya Mehdís studie rör den period då Zia-ul-Haq satt vid makten - från 1977 till hans död. Mehdi går igenom hans försök till islamisering, både vad gäller de juridiska detaljerna och vad gäller de politiska sammanhangen.

Överallt där islamiseringsvägen sveper fram rör sig debatten framför allt om möjligheterna att basera författningen på islam, att införa islamiska straff som stening, avhuggna lemmar eller piskning, som straff för olika brott, samt att säkra familjens stabilitet genom att begränsa kvinnors och flickors handlingsfrihet.

Trots att Zia var general och diktator och prioriterade islamiseringen högt lyckades han aldrig göra landet riktigt islamiskt. Ännu har ingen pakistaner avrättats genom stening, och ingen har fått händer eller fötter avhuggna. Däremot har piskning förekommit, både med och utan högtalarförstärkning.

Enligt Mehdi ligger förklaringen till Zias begränsade framgångar i att det finns tre konkurrerande lagkomplex, det islamiska, det 'anglo-muhammedanska' och det folkliga rättskomplexet. Det anglo-muhammedanska systemet, med sina advokater, domare och omfattande lagstiftning som grundades av engelsmännen under kolonial tid, har lagt hinder för islamiseringen både genom att sätta ramar för den, och genom att otaliga invändningar och överklaganden gjorts. Mehdís studie är en tribut till det gamla

engelska systemets förmåga att stå emot en förändring i odemokratisk riktning. Den pakistanska kvinnorörelsen har varit en viktig allierad i rättsväsendets och advokaternas kamp mot islamiseringen.

Indirekt pekar också Mehdi på den folkliga rättsskipningen och dess roll. Inte så att hon idealiserar informell folklig rättsskipning - tvärtom menar hon att den ofta innebär kvinnoförtryck. Men hon menar att islamisering har bromsats av de lokala systemen, där uppfattningen av vad som är rätt och fel skiljer sig mellan olika regioner och religiösa sekter. Det är heller inget nytt i detta. Stora delar av befolkningen har under lång tid kringgått det offentliga rättsväsendet, och sökt att själv avgöra sina tvister. Eller också har man använt systemet som om det var en förlängning av byns politiska arena. Försök att reglera t.ex. familjerätten genom att kräva att bröllop registreras, eller att kontrollera skilsmässor genom att kräva statliga tillstånd för att skiljas har i stor utsträckning saboterats genom att folk mutar tjänstemän eller på annat sätt använt systemet för sina privata syften. Den islamiska rätten har missbrukats på samma sätt. Otukt och otrohet - *zina* - kan enligt Zias islamiska lagar i princip bestraffas med döden genom stening, men det har aldrig inträffat. Enligt Mehdi används lagen i stället av äkta män som önskar hindra sina ex-fruar att gifta sig igen. Genom att undvika att registrera skilsmässan kan de i stället anklaga kvinnorna för *zina* ifall hon flyttar ihop med en annan man, vilket i sin tur kan medföra att kvinnan häktas och får sitta åtskilliga år i fängelse innan saken är ur världen.

Sedan Zia dog har Pakistan zickzackat fram emot ett mera demokratiskt samhälle. Samtidigt har islamiseringen stärkts genom en grundlagsändring som gör det möjligt att förklara den anglo-muhammedanska familjelagstiftningen för oislamisk och grundlagsstridig.

Den fråga som Mehdis bok reser, är om Pakistans olösta identitetskris kan lösas så länge landet försöker basera ett modernt, demokratiskt rättssamhälle på formellt islamiska principer (*sunni*). Om staten ska vara flexibel och kompromissökande blir den också inkonsekvent och inkonsistent, och söker den vara centralistisk på islamisk juridisk grund kommer den i konflikt med den anglo-muhammedanska traditionen, med modernismen, de mänskliga rättigheterna och folkliga former av rättsmedvetande.

Stig Toft Madsen

Översättning: Göran Djurfeldt

Fotnot:

Boken kan köpas genom Nordic Institute of Asian Studies, Njalsgade 84, DK-2300 København S. Pris: DKK 185,00.

Båten och rikshan håller Bangladesh flytande.

FOTO: STAFFAN LINDBERG

Båtar i motvind

Kommer man till Dhaka slås man omedelbart av strömmen av cykelrikshor. Reser man på landsbygden i Bangladesh kan man inte färdas långt utan att komma till en större eller mindre flod trafikerad av allsköns båtar.

Cykelrikshorna och de traditionella båtarna spelar en mycket betydelsefull roll i landets transporter. Men i planering och bistånd har de i stort sett negligerats, eller öppet motarbetats till förmån för "modernare" tekniker. Men bilden av dessa transportmedel som föråldrade och ineffektiva vederläggs i *The Rickshaws of Bangladesh* av Rob Gallagher och *Sailing Against the Wind* med text av Eirik G. Jansen och foton av Trygve Bølstad.

Gallaghers bok är en nära 700-sidig genomgång av snart sagt alla aspekter av cykelrikshorna; deras historia, teknik och betydelse för transporter i städerna, samt rikshan som konsthantverk. I stället för den misslyckade officiella politiken, som är att ersätta rikshorna, vill Gallagher förbättra tekniken och villkoren både för förare och passagerare.

Sailing Against the Wind är en vacker fotografisk skildring av båtar och människor i Bangladesh floder. Bølstads färgbilder, ofta i lågt morgon- och kvällsljus, är så utsökta att de riskerar att reduceras till ren estetik. Men stannar man till vid de enskilda bilderna upptäcker man att de är både ömsinta och realistiska porträtt av livet på vattenvägarna. Eirik G. Jansen är också en av författarna till *The Country Boats of Bangladesh* som utkom 1989.

Ser man till Bangladeshs geografi är det

lätt att förstå att båtar dominerar transporterna. Längs vattenvägarna kan man nå större delen av landet och skickliga båtbyggare har utvecklat en mängd olika båttypor. I början av 80-talet började traditionella båtar utrustas med små dieselmotorer, ursprungligen avsedda för bevattningspumpar. Runtom i lokala verkstäder förbättrades tekniken och allt fler båtar motoriserades. Den här utvecklingen har lett till att båtarnas konkurrenskraft åter ökat. Flodtrafiken lever vidare.

Traditionella tekniker och organisationsformer framställs ofta som ineffektiva och irrationella. Gallaghers och Jansens böcker pekar på att verkligheten ofta är den rakt motsatta. Det gör dem intressanta och viktiga, inte bara för cykelfantaster och båtälskare, utan för den som på ett eller annat sätt engagerar sig i utvecklingsfrågor.

Per Olof Henricsson

- Rob Gallagher: *The Rickshaws of Bangladesh*. Dhaka: University Press Ltd. 1992

- Eirik G. Jansen och Trygve Bølstad: *Sailing Against the Wind - Boats and Boatmen of Bangladesh*. Dhaka: University Press Ltd. 1992 och London: Intermediate Technology Publications.

- Eirik G. Jansen, Antony J. Dolman, Alf Morten Jerve och Naibor Rahman: *The Country Boats of Bangladesh - Social and Economic Development and Decision-making in Inland Water Transport, 1989*.

INDIEN

Legendarisk industriman död

JRD Tata dog den 29 november 1993. Tata, som var född 1904, tillhörde en parsisk familj, och grundade ett industriimperium som vid hans död räknades vara värt omkring 50 miljarder kronor. JRD var känd som en pionjär inom stålindustrin och inom flyget - han var Air Indias förste direktör. Han var dessutom en stor förkämpe för familjeplanering.

Kvinnlig fängelsechef

Indiens mest kända kvinnliga polis, Kiran Bedi, före detta tennischampion, har blivit chef för Tiharfängelset i Delhi, och vakar nu över 8.700 fångar och över 2.000 anställda vakter.

Bhopaloffren fortfarande rättslösa

Nio år efter världen största industriolycka är offren för gasutsläppen i Bhopal fortfarande rättslösa. Ingen ansvarig inom Union Carbide Corporation har ställts till ansvar för katastrofen och 100.000-tals människor saknar fortfarande kompensation för sitt lidande.

Advani fri

Ledaren för BJP, L.K. Advani och sju andra, som arresterats misstänkta för att ha anstiftat rivningen av Babar-moskén i Ayodhya släpptes efter tre veckor i fängelse den 20 december 1993.

Finanskandalens efterdyningar

Efter 96 sammanträden och mer än 500 timmars överläggningar släpptes rapporten från det parlamentsutskott som sökt efter orsaker och ansvariga för den stora finanskandalen i Indien i höstas. Utskottet kritiserade Finansdepartementet och de utländska bankerna för att

ha haft del i ansvaret för skandalen då miljoner småsparare förlorade sina pengar. Finansministern, Manmohan Singh avgick tre dagar efter rapporten. Han återkom senare i triumf. Därmed står han ännu starkare än tidigare, och beräknas kunna driva liberaliseringen av den indiska ekonomin med större kraft än hittills.

BHUTAN

Prinsessa och smugglare?

Den bhutanesiska prinsessan Deihy Wangchik arresterades nyligen i Daiwa med 22 noshörningshorn i bagaget. Den fridlysta noshörningen är på väg att utrotas i hennes hemland

PAKISTAN

Nytt dödläge

I samband med fyllnadsval till provinsförsamlingar och parlament den 2 december utbröt eldstrider. Valutgången förändrade inte den politiska balansen, men eldstriderna har ytterligare försämrat relationerna mellan regering och opposition. Oppositionsledaren Nawaz Sharif hävdar att regeringspartiets agenter försökte mörda honom, vilket den andra sidan förnekar.

Enligt Far Eastern Economic Review kommer denna händelse mycket olägligt för premiärminister Benazir Bhutto. Oppositionen kommer förmodligen att blockera planerade reformer. Dessutom hade Benazir Bhutto hoppats på nationell konsensus i viktiga utrikespolitiska frågor, framför allt Kashmirkonflikten.

Allt hetsigare familjedispyt

Den 5 januari avspärrade 12.000 polismän staden Larkana i Sindh. Man befärade oroligheter, när den av militärdiktatorn Zia avrättade före premiärministern Zulfikar Ali Bhuttos 65-årsdag skulle firas.

Bhuttos familjehem och grav finns i Larkana. Det blev också oroligheter, när en till Benazir Bhutto fientlig fraktion av PPP, Pakistan Peoples Party, skulle hylla den avlidne. Polisen öppnade eld; en person dödades och åtminstone sju sårades. Senare besökte Benazir faderns grav och la ner blommor på den.

Sprickan i familjen Bhutto blir allt mer uppenbar. Mot premiärminister Benazir Bhutto står hennes bror Mir Murtaza. Denne är fängslad och anklagad för terrorism. Syskonens mor Nusrat stöder Murtaza; hon anser att det var Zulfikar Ali Bhuttos vilja att sonen skulle bli hans politiske arvinge. Hon har begärt amnesti för sonen vid flera tillfällen, men Benazir vägrar. Murtaza måste rentvå sitt namn i domstolen.

Tonen mellan mor och dotter har blivit ännu skarpare sedan Benazir såg till att Nusrat måste lämna ordförandeskapet för PPP och själv ersatte henne på den posten. Nusrat svarade med att kräva att Benazir i fortsättningen skulle bära sin mans namn Zardari och inte längre kalla sig Bhutto.

Kallsinniga kineser

Kashmir är Pakistans eget problem, svarade den kinesiske premiärministern Li Peng, när hans pakistanska motpart Benazir Bhutto frågade om Kina kunde hjälpa till att lösa dispyten med Indien.

Det var under ett tredagarsbesök i Kina som Bhutto fick klart besked från Li om att Peking inte önskar att bli indragen i konflikten.

Kineserna tänker dock fortsätta med den omstridda försäljningen av vapen till Pakistan. Men villkoret för detta var enligt Li att vapnen endast används för att försvara landet från angrepp utifrån.

Riksbanken i regeringens händer

Genom en förordning den 31 december återtog Benazir Bhutto-regimen kontrollen över den pakistanska riksbanken. Denna har inte varit

autonom sedan 1950. Men för några månader sedan — den 6 oktober — gavs den autonomi av Moeen Qureshis interimregering.

Åtgärden torde ha gillats av IMF, Internationella Valutafonden, som nyligen gav Pakistan ett lån på 1,6 miljarder dollars. IMF hade visserligen inte begärt något sådant men krävde att regeringen underkastade sig en hård "svältkur".

Bankstyrelsen har avsatts och väntas bli ersatt med sympatisörer till regeringspartiet i gammal välkänd ordning. På den pakistanska börsen, där aktiekurserna en tid pekade uppåt, var reaktionen på nyheten negativ.

BANGLADESH

Strid om konstitutionen

Oppositionen i Bangladesh kräver att nästa allmänna val utlyses och genomförs under en interimregering. Man tror inte att premiärminister Khaleda Zia och hennes Bangladesh Nationalist Party (BNP) avstår från att dra fördel av sin regeringsställning. Ett av de oppositionspartier som ställt sig bakom kravet är Peoples Forum som leds av advokaten Kamal Hossain.

Detta är anmärkningsvärt, eftersom Kamal Hossain var Bangladeshs första justitieminister och den som skapade landets konstitution. Lagen medger inte val under en interimregering; för detta krävs ett tillägg till konstitutionen. Ett sådant tillägg måste röstats igenom med två tredjedels majoritet och kan därför stoppas av BNP. Risken finns nu att oppositionen genomför en kampanj för att tvinga fram konstitutionsändringen. Liknande kampanjer har tidigare lett till omfattande våld och mycket blodspillan i landet.

SRI LANKA

Tumskruvar dras åt

President Wijetunga har nyligen infört nya undantagslagar som är en skarp vidräkning mot yttrandefriheten. Enligt dessa kan den som försöker bringa presidenten, regeringen, konstitutionen eller rättsväsendet i vanära (hat eller förakt) dömas till 20 års fängelse. Samma gäller den som skapar eller orsakar missnöje eller trolöshet bland medborgarna. Samma gäller också den som skapar eller försöker skapa fiendtlighet eller hat bland människor liksom den som försöker få eller får någon att bryta mot undantagslagarna.

Nyordningen har lett till en storm av häftiga protester, inte bara bland de fria medierna utan också inom hela den parlamentariska oppositionen och på universiteten.

Dödens skola

Tidigt i januari i år upptäcktes tre massgravar i en övergiven polisförläggning vid Mount Sooriya i centrala Sri Lanka. I gravarna låg resterna av 32 tonåringar som hämtades av säkerhetsmän i januari 1990. Alla var elever på Embilipitiya Central College. Dåvarande rektorn Mr D Galappathy var känd för att hålla tonåringarna i schack med pistol och handgranat i bältet och med nära kontakter med arméns folk. Summariska avrättningar av elever vid skolan under orosåren 89-90 gör att allt pekar på att rektorn också beordrade massavrättningen. Men de förtvylade föräldrarnas 541 brev till domstolar, polis, militären och presidenten gav inte ett enda svar.

En undersökningsdomare har nu förhört rektorn och sju arméofficerare, men inget har hänt. En överste och rektorn står i tur att befrordras.

Nya terrorbombningar

Efter det militära nederlaget mot tamilgerillan i Pooneryn har det lankesiska flygvapnet

återupptagit terrorbombningar mot civila mål i norra Sri Lanka. En lördag i november kom två stridsplan in över Jaffna då plötsligt ett av dem dök rätt ner mot den 132 år gamla St James-kyrkan och släppte två bomber som träffade kyrkan midskepps. Kyrkan förstördes och ett stort antal flyktingar därinne dödades och skadades. Kroppar och kroppsdelar spreds över ett stort område och chockade och sörjande försökte röja i ruinerna efter överlevande så gott det gick, skriver biskopen av Jaffna i ett protestbrev till president Wijetunga.

Fler civila mål i Jaffna har träffats, t ex landshövdingens kontor och sjukhuset.

Dödshot från högre makt

Journalisten Iqbal Athas vid Colobotidningen The Sunday Times har mottagit ett dödshot liksom ett hot om att hans tre-åriga dotter kommer att bortföras. Det angivna skälet är att han den 10 oktober i spalterna beskrivit militärens operation "Yal Devi" för vad den var, ett misslyckande som ledde till 118 soldaters och officerares död. Journalister vid de fria medierna har konstaterat att hoten var så detaljrika att bara folk inom den högsta arméledningen kan ha känt till uppgifterna. Man har därför krävt en förklaring av arméchefen, generallöjtnant Cecil Waidyaratne.

Dödsdomar i tigerleden

Andremannen inom Tigergerillan (LTTE), Gopalasamy Mahendrarajah, alias Mahathya, har tillsammans med över hundra av hans lojala inom tigerleden fängslats och möjligen också avrättats av tigerledaren Prabakharan. Enligt uppgifter i LTTEs veckotidning Kalaththil den 31/12 är Mahathya och hans grupp att betrakta som förrädare sen de konspirerat med den indiska underrättelsetjänsten RAW i syfte att oskadliggöra Prabakharan.

Amnesty International riktar i en vädjan till LTTE kritik mot gerillans många brott mot de mänskliga rättigheterna. AI vänder sig också mot alla eventuella dödsdomar och man väddar till LTTE att låta Röda Korspersonal besöka de fängslade.

Afghanistans Nationalmuseum vandaliserat

Jag minns Nationalmuseet i Kabul. Det låg ute i Darulaman, kung Amanullahs framtidsstad. Här anlades palats och parlament, här drogs de enda metrar järnvägsräls som dragits i Afghanistan. Men när kungen störtades 1928 blev utopin ruin.

Kvar fanns Nationalmuseet, uppfört i någon sorts klassicistisk stil, malplacerat i tid och rum, skuggat av torra popplar och hysande ovärderliga arkeologiska fynd, flertallet framgrävda av den idogt verksamma Franska Arkeologiska Missionen.

Till skillnad från alla andra museer i världen har Kabuls Nationalmuseum inte köpt några föremål; samlingarna har utan undantag erhållits genom att återfinnas i fosterlandets jord", framhölls det i museikatalogen, en dystert trycksak utgiven av Government Press 1973.

Jag minns en romersk glasbägare från Alexandria som hittats i Begram (sedermera rysk flygbas). Jag minns statyn av Kushankungen Kanishka från Surkh Khotal uppställd i museets trapphus; överkrop-

pen saknades. Jag minns Apollonlika bodhisattvor från Hadda och Bamiyan, en märkvärdigt oskadd grekisk-romersk bronsstatyett av Herkules-Serapis, kvinnor av elfenben som red på flygande gripar. Och alldeles särskilt minns jag det lilla stenansiktet från Aq Kupruk, ett av mänsklighetens äldsta konstverk, daterat cirka 20.000 f.Kr. (ja, tjugotusen!); en sten stor som en tumme vilande på vinröd sammet i en dammig glasmonter på överväningen.

Var finns nu stenen från Aq Kupruk? Var finns elfenbenskvinnorna, Herkules-Serapis, glasbägaren från Alexandria?

Ty inte nog med att kriget under fjorton år gått hårt åt många historiska monument ute i landet, t.ex. Hadda. I ett tidningsklipp från Pakistan läser jag nu att Nationalmuseet skadats svårt vid raketanfall i slutet av maj och därpå förstörts och plundrats under strider mellan rivaliserande gerillafraktioner.

"Framtida generationer kommer aldrig att förlåta oss denna vandalisering", säger en gråtande Najibullah Popal, museichef sedan 1975, som 1990 förgäves försökte rädda sina skatter genom att gömma dem i källaren. "Om detta fortsätter kommer inget att återstå av Afghanistans kulturarv. Vi kommer inte att ha någon historia kvar."

Tomas Löfström

**Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 Lund**

**POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING
VID DEFINITIV EFTERSÄNDNING
ÅTERSÄNDES FÖRSÄNDELSEN
MED NYA ADRESSEN NOTERAD
PÅ BAKSIDAN**

**Här kunde ditt namn stått förtryckt
om du betalat årsavgift. Ett år (= 4
nummer) kostar 120 kr i Sverige
(instituter 150 kr). Övriga Norden
150 kr, övriga världen 210 kr.
Postgiro 79 54 96 - 9 Sydasien**

**Utgivningspostkontor
Luleå 1**

*Det finns
inga
vinnare i
krigets
Kashmir.
Speciellt
barnen
drabbas.*

FOTO: KLAUS HOLSTING

SYDASIEN

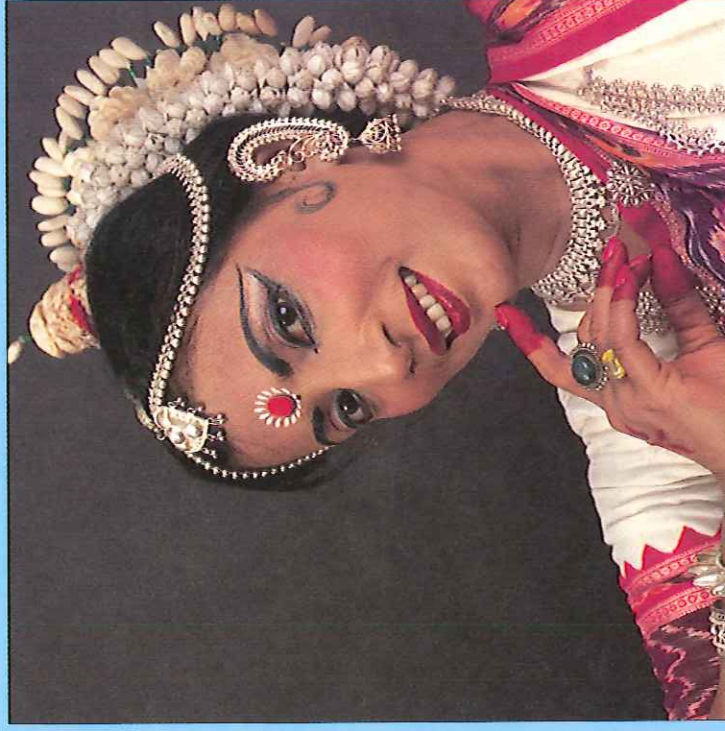

Foto: TORVALD OLSSON

Alternativet i nordisk
Sydasienbevakning

PRENUMERERA NU!

Foto: LARS EKUND

SYDASIEN

Box 1142
221 05 LUND
telefon: 046-13 35 68
Postgiro: 79 54 96-9

Är du intresserad av vad som händer i Indien, Sri Lanka, Pakistan, Afghanistan, Bangladesh, Nepal, Bhutan eller Maldiverna? Då ska du prenumerera på SYDASIEN. I snart två decennier har tidskriften SYDASIEN oförtrutet och initierat informerat om politik, religion, miljö och kultur i södra Asien. En spännande och fascinerande region med en fjärdedel av världens befolkning, men i nordiska massmedier mest uppmärksammas i katastrofsammanhang.

I SYDASIEN skriver nordiska och sydasiatiska medarbetare om allt från bakgrunden till tamilkonflikten i Sri Lanka och den hinduiska fundamentalismen i Indien till artiklar om litteratur, film och dans. I SYDASIEN förs också en livlig debatt om adaptioner och biståndstrågor.

Prenumeration kostar 120 kronor för ett år. Då får du 4 nummer med aktuell och fyllig information. I prenumerationen ingår medlemskap i Tidskriftsföreningen SYDASIEN – som i sin tur äger tidningen.

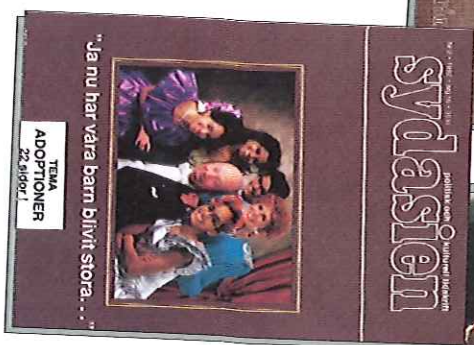
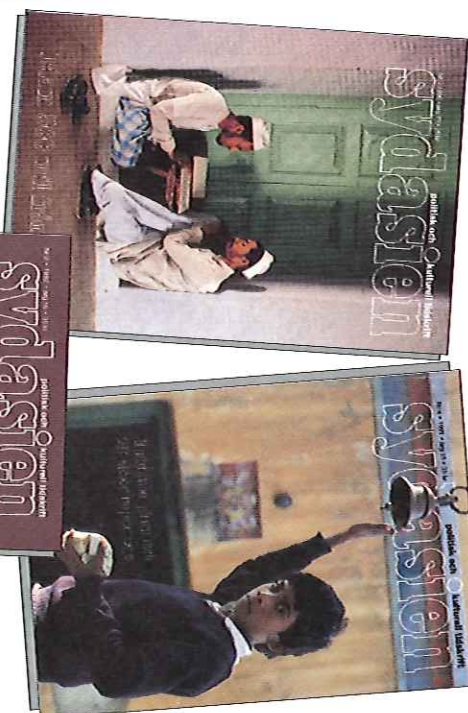
Du kan även beställa paket med utvalda äldre tidningar som handlat mycket om det land eller ämnesområde du är särskilt intresserad av. Flertalet paket består av 9 st tidningar. För 500 kronor får du samliga tidigare nummer t o m 1992 som ännu finns i lager – det för sig om drygt 40 nummer. På köpet får du ett index.

SYDASIEN är en publikation som ger rikligt stoff till omvärderingar. (Göteborgs-Posten)

Den skrivs av kunnigt folk och är välgörande kritisk och odogmatisk. Under de år den funnits har den blivit allt bättre och framstår idag som oundgänglig för den asienintresserade. (Sydsvenska Dagbladet)

SYDASIEN, ett i högsta grad levande och oundgängligt husorgan för alla som intresserar sig för politiken, nutidskunskendet och historien i Indien, Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka, Afghanistan, Nepal och Bhutan. (Tomas Löström i Press på bibliotek)

Artiklarna i SYDASIEN är välskrivna, informativa och väl underbyggda. Det är alltid nyttigt att ta till sig synpunkter som kan vara obekväma för en själv. (Att Adoplera)

POSTGIROT SVERIGE

Meddelande till betalningsmottagaren

**Prenumeration/
Medlemskap**

- 120 – årsmedlemskap (4 nr)
- 150 – bibliotek, institution
- 180 – utanför Norden
- 200 – stödmedlemskap

Tidigare nummer:

- 1977–1992 resterande 500:-
- Svenskt bistånd 125:-
- Adoptioner 125:-
- 1/86 (Calcutta-special) 20:-
- 3/86 (Indien-special, 68 sid) 30:-
- 3/90 + 4/91 (Religion) 50:-
- 2/93 + 3/93 (Indisk film) 50:-

Landpaket:

- Indien 125:-
- Afghanistan 125:-
- Sri Lanka 125:-
- Nepal 125:-
- Bangladesh 125:-
- Pakistan 125:-
- Bhutan 35:-
- Miljöfrågor 100:-

INBETALNING / GIRERING B

2 • Konto • Avg • Bel •

Till postgirokonto nr 79 54 96 – 9	Avgift	Kassastämpel
Betalningsmottagare (endast namn) SYDASIEN		
Avsändare (namn och postadress)		
Eget kontonr vid girering		
Svenska kronor	öre	

I D E T T A F Ä L T F Ä R A N T E C K N I N G A R I N T E G Ö R A S - R E S E R V E R A T F Ö R P O S T G I R O T